



USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ



Аналітичний звіт

Доброчесність у системі правосуддя: на шляху до єдиних та чітких індикаторів

Київ – 2024

Автор: Роман Смалюк, експерт Центру політико-правових реформ з питань судівництва.

Дослідження містить аналіз практики Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя, Етичної ради щодо оцінювання доброчесності суддів, кандидатів на посади суддів чи членів Вищої ради правосуддя. На основі проведеного аналізу запропоновано невичерний перелік індикаторів, які можуть свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики, а також особливості їх застосування.

Цей звіт став можливим завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми "Відповідальна та підзвітна політика в Україні" (U-RAP), що виконується Національним демократичним інститутом (НДІ), Міжнародним республіканським інститутом (МРІ) та Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES). Думки, висловлені у звіті, належать експертам і не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
ПОКАЗНИК 1: МАЙНОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....	11
1.1. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості порушив правила декларування, визначені антикорупційним законодавством:.....	11
1.2. Суддя (кандидат на посаду судді) відмовився пояснити або не надав достовірних та достатніх доказів, які б підтверджували законність та достатність джерел походження коштів на придбання ним чи його близькими особами ліквідного майна, здійснених витрат, отриманих благ.....	19
1.3. Суддя (кандидат на посаду судді) або його близькі особи набули майно, отримали дохід чи вигоду у спосіб який викликає у стороннього спостерігача обґрунтовані сумніви у його легальності, зокрема:.....	24
ПОКАЗНИК 2: ПРОФЕСІЙНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....	35
2.1. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив вимоги щодо несумісності.....	35
2.2. Суддя (кандидат на посаду судді) безпосередньо втручався, вчиняв дії або допускав бездіяльність, які сприяли втручанню або не реагував на відомі йому випадки втручання у роботу системи автоматизованого розподілу справ.....	36
2.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії чи приймав рішення в умовах конфлікту інтересів, про який він не повідомив та/або не вжив інших заходів для його врегулювання.....	38
2.4. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію доброчесності або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості.....	40
2.5. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію родинних зв'язків або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості.....	41
2.6. Суддя допускав поведінку, яка призвела до істотних порушень матеріального чи процесуального законодавства, або істотного порушення основоположних прав і свобод, або очевидного та істотного порушення права на справедливий суд або до значного суспільного резонансу при наявності фактів, які свідчать про обґрунтованість сумніву у чесності, неупередженості чи непідкупності судді та невмотивованість таких дій, що негативно впливає на авторитет правосуддя та суспільну довіру до суду.....	42
2.7. Суддя без поважних причин допускав судову тяганину, якщо це призвело до порушення розумних строків розгляду справи, внаслідок чого, наприклад, певні учасники справи отримали вигоду чи переваги або зазнали невиправданих втрат, справу було закрито у зв'язку із закінченням строків притягнення до	

відповідальності, порушники unikнули покарання, захист порушених прав став істотно ускладненим, недоцільним, неможливим тощо.....	46
2.8. Суддя (кандидат на посаду судді) несумлінно виконував свої професійні обов'язки, якщо це мало систематичний характер або призвело до істотних негативних наслідків чи заподіяння шкоди авторитету правосуддя.....	48
2.9. Суддя ухвалював судові рішення не перебуваючи на робочому місці (під час навчання, перебування на тимчасово окупованій території України або за кордоном).....	51
2.10. Суддя у визначений законом строк не передавав судові рішення для оприлюднення, якщо це було систематично, або мало на меті unikнути проходження контрольних заходів, або приховати рішення від інших учасників справи чи суспільства.....	53
2.11. Суддя (кандидат на посаду судді) втручався, ініціював чи сприяв втручанням у здійснення правосуддя.....	53
2.12. Суддя (кандидат на посаду судді) допустив порушення стандартів незалежності, неупередженості, рівності чи інших вимог професійної етики під час публічної комунікації у ситуаціях, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності.....	54
2.13. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив принципи академічної доброчесності.....	55

ПОКАЗНИК 3: ОСОБИСТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ..... 58

3.1. Після початку збройної агресії суддя (кандидат на посаду судді) без нагальної потреби відвідував російську федерацію або тимчасово окуповані території України.....	58
3.2. Суддя (кандидат на посаду судді) неодноразово допускав некоректні, неетичні, образливі висловлювання під час спілкування, в тому числі в соціальних мережах.....	59
3.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії, які мають ознаки зловживання процесуальними правами в межах судового розгляду.....	60
3.4. Суддя (кандидат на посаду судді) без поважних причин добровільно не виконував взяті ним зобов'язання.....	60
3.5. Суддя (кандидат на посаду судді) був причетний до укладення фіктивного правочину, який був укладений за його ініціативи чи добровільної згоди.....	61
3.6. Суддя (кандидат на посаду судді) добровільно не виконав або створював перешкоди для виконання судового рішення, яке набрало законної сили, в тому числі шляхом вжиття заходів для унеможливлення/ускладнення його виконання.	62
3.7. Суддя (кандидат на посаду судді) повідомив завідомо недостовірні (в тому числі неповні) відомості або надав підроблені документи з метою unikнення відповідальності, отримання позитивного результату в межах юридичних процедур або відповідаючи на запити журналістів.....	63

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ..... 66

Додаток 1. Перелік індикаторів, які можуть свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики..... 70



СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВАКС – Вищий антикорупційний суд

ВККС – Вища кваліфікаційна комісія суддів України

ВРП – Вища рада правосуддя

ГРД – Громадська рада доброчесності

ГРМЕ – Громадська рада міжнародних експертів

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

ВСТУП

З моменту запровадження в Конституції України та профільному законодавстві вимог щодо доброчесності осіб, які займають посади в судовій системі, тривали численні дискусії щодо змістовного наповнення цього терміну. Зокрема, що таке "доброчесність", яка поведінка є недоброчесною в такій мірі, що унеможлиблює призначення чи перебування особи на посаді, а яка лише негативно впливає на оцінювання за цим критерієм, в яких сферах, за які періоди та на основі яких документів, фактів, подій, слід оцінювати доброчесність.

У законі зміст цього поняття практично не розкривався. Приміром, ч.3 ст.62 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначала, що в декларації доброчесності судді мають міститися твердження про: відповідність рівня життя судді наявному в нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам; своєчасне та повне подання декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та достовірність задекларованих у них відомостей; невчинення корупційних правопорушень; відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності; сумлінне виконання обов'язків судді та дотримання ним присяги; невтручання у правосуддя, яке здійснюється іншими суддями; проходження перевірки суддів відповідно до Закону України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні" та її результати; відсутність заборон, визначених Законом України "Про очищення влади". Декларація також могла містити інші твердження, метою яких є встановлення доброчесності судді.

Наступною спробою дати дефініцію цьому терміну став Закон України "Про Вищий антикорупційний суд", в ч.4 ст.8 якого вказано, що з метою сприяння ВККС у встановленні для цілей кваліфікаційного оцінювання відповідності кандидатів на посади суддів ВККС критеріям доброчесності (моралі, чесності, непідкупності), а саме щодо законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата його статусу, утворюється ГРМЕ. Таке визначення є неповним, оскільки в ньому акцентується увага насамперед на "майновій" доброчесності, майже не зачіпаючи інші аспекти доброчесності – професійну та особисту.

Більш повне визначення поняттю "доброчесність" було надане у 2021 році у зв'язку з прийняттям змін до законів України "Про судоустрій і статус суддів" та "Про Вищу раду правосуддя", якими було запроваджено конкурсну процедуру добору членів ВККС та ВРП. Зокрема, ч.21 ст.95 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" визначає, що кандидат на посаду члена ВККС вважається таким, що відповідає критерію доброчесності, якщо він є незалежним, чесним,

неупередженим, непідкупним, сумлінним, дотримується етичних норм та демонструє бездоганну поведінку у професійній діяльності та особистому житті, а також якщо немає сумнівів щодо законності джерел походження його майна, відповідності рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам, відповідності способу життя кандидата його статусу. Аналогічне визначення закріплене і в ч.16 ст.9-1 Закону України "Про Вищу раду правосуддя". В подальшому таке визначення доброчесності було поширене і на суддів (кандидатів на посаду судді) (ч.9 ст.69 Закону України "Про судоустрій і статус суддів").

Проте, невирішеним залишається питання щодо змістовної наповненості цих критеріїв, приміром, які факти свідчать про несумлінність особи? Напрацьована за вісім років практика оцінювання доброчесності різними суб'єктами чітких відповідей на це питання не дає, зважаючи на її непослідовність. Затвердження суб'єктами, які беруть участь в оцінюванні доброчесності (ГРД, ГРМЕ, Етична рада, Конкурсна комісія з добору членів ВККС та ін.) власних методологій та критеріїв хоча й сприяло забезпеченню прозорості та передбачуваності конкурсних процедур чи процедур оцінювання, але не вирішило проблему на системному рівні.

Лише в грудні 2023 року Верховна Рада України прийняла [зміни](#) до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", в яких надала повноваження ВРП затверджувати Єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді) після консультацій з ВККС, Радою суддів України та ГРД. Таким чином був зроблений перший крок для утвердження єдиних, офіційних критеріїв доброчесності для всієї судової системи, які могли б застосовуватися і при доборі нових суддів (як у Верховний чи Вищий антикорупційний суди, так і в місцеві суди), так і при кваліфікаційному оцінюванні діючих.

На момент підготовки цього дослідження, робоча група ВРП завершила напрацювання проєкту Єдиних показників та наразі працює із коментарями та зауваженнями ГРД та Ради суддів України. Мета цього дослідження – сприяти в напрацюванні цих показників для судової системи, шляхом виведення чітких критеріїв доброчесності з існуючої практики оцінювання. Запропонований в дослідженні список індикаторів не є вичерпним, оскільки він спирається лише на проаналізовану практику оцінювання доброчесності ВРП, ВККС та Етичної ради.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Предметом аналізу була практика (станом на 31.07.2024):

- ВККС в межах двох конкурсів до Верховного Суду (2017 та 2019 роки, 98 рішень), конкурсу до ВАКС (2019 рік, 37 рішень), конкурсу у місцеві суди (2023-2024 роки, 35 рішень), а також кваліфікаційного оцінювання (2017-2019 і після його відновлення у листопаді 2023 року, 57 рішень) - 227 рішень ;
- Етичної ради в межах конкурсу до ВРП (з 2022 року) - 61 рішення;
- ВРП під час розгляду питань про внесення подання про призначення на посаду судді (2016-2023 роки) - 39 рішень.

Дослідження зосереджувалося на рішеннях, в яких була встановлена невідповідність судді, кандидата на посаду судді чи члена ВРП критерію доброчесності чи професійної етики або в яких оцінка за цими критеріями вплинула на результати оцінювання в такій мірі, що особа не успішно пройшла відповідну процедуру. Всього було проаналізовано 327 рішень, проте лише у 306 рішеннях можна встановити мотиви їх прийняття. У решті рішень не вдалося ідентифікувати мотиви, якими керувалися уповноважені органи, оскільки обґрунтування рішення зводилося до твердження про помилковість попередньо наданої оцінки дослідженим матеріалам досьє судді (рішення ВККС від 12.06.2019 [№469/ко-19](#)), наведення окремих обставин та фактів, без надання їм оцінки в контексті доброчесності (рішення ВККС від 26.04.2017 [№67/вс-17](#)), ненабрання необхідної кількості голосів для прийняття рішення про підтвердження здатності здійснювати правосуддя (рішення ВККС від 04.07.2017 [№170/вс-17](#), рішення ВККС та ГРМЕ від 23.01.2019 [№79/вс-19](#)).

На першому етапі підстави, наведені в проаналізованих рішеннях, були розподілені за сферами доброчесності – майнова, професійна, особиста. Майнова доброчесність, попри те, що вона є складовою і професійної, і особистої доброчесності, була виокремлена як окрема сфера, для зручності при роботі зі сформульованими індикаторами та зважаючи на значну поширеність випадків, коли сумніви в доброчесності виникали саме через майнові питання. Непоодинокими були випадки, коли в рішеннях було вказано декілька обставин, що віднесені до різних сфер доброчесності, а тому такі рішення окремо аналізувалися в кожній із сфер.

На наступному етапі, було класифіковано практику в кожній сфері з метою пошуку спільних індикаторів, тобто, схожих обставин, які оцінювалися різними суб'єктами/в різних процедурах як такі, що можуть свідчити про невідповідність особи критеріям доброчесності чи професійної етики або істотно негативно впливають на результати оцінки за цими показниками.

На завершальному етапі, на основі проведеного аналізу та узагальнення релевантної практики, були сформульовані індикатори, які можуть свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критерію доброчесності. В дослідженні наведені саме такі спільні індикатори. Водночас, в них не увійшли деякі обставини, які можуть свідчити про невідповідність особи згаданим критеріям через те, що такі обставини були наведені лише в одиничних рішеннях, що не давало підстав зробити висновок про наявність сформованої практики оцінювання.

Обмеження дослідження: (1) предметом окремого аналізу не були висновки ГРД, оскільки акцент в дослідженні робився саме на кінцевих рішеннях у процедурах оцінювання; (2) не завжди з рішень уповноважених органів можна встановити рівень впливу/вагу тієї чи іншої обставини, яка негативно характеризує особу, на результати оцінювання за критеріями доброчесності чи професійної етики. Найчастіше в рішеннях наведено декілька таких обставин, які оцінювалися уповноваженими органами в сукупності, а тому не завжди зрозуміло чи могла б та чи інша обставина бути самостійною підставою для визнання особи такою, що не відповідає критеріям доброчесності чи професійної етики.

ПОКАЗНИК 1: МАЙНОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Дослідження майнового стану судді (кандидата на посаду судді), членів його/її сім'ї та дотримання правил декларування відіграє одну з ключових ролей в контексті оцінювання доброчесності. У 224 рішеннях (73% від проаналізованих рішень) як одну з підстав для визнання судді (кандидата на посаду судді чи члена ВРП) таким, що не відповідає критерію доброчесності (або підстави, яка негативно вплинула на оцінку за цим показником в такій мірі, що особа не успішно пройшла відповідну процедуру) було вказано саме порушення вимог щодо декларування або ж сумніви в законності походження майна, в тому числі членів його/її сім'ї.

Таким чином, у 3 з 4 суддів (кандидатів на посаду судді чи члена ВРП), які провалили "тест на доброчесність", проблеми виникали саме через непрозорість статків або ж незазначення повних та достовірних відомостей в деклараціях, які подавалися на виконання вимог антикорупційного законодавства.

Згадана пропорція може пояснюватися тим, що наявність в особі чи членів її сім'ї ліквідного майна, законність джерел походження коштів на придбання якого не пояснюється переконливими доказами, або ж набутого у сумнівний спосіб, чи спроба приховати майно від контролюючих органів може бути непрямим свідченням її причетності до корупційної діяльності, що очевидно є несумісним зі стандартами доброчесності. В цьому випадку органи, які проводять перевірку можуть підкріпити сумнів, який виник щодо доброчесності, переконливими доказами (відомості щодо отриманих доходів, договори, за якими набуто майно), що сприяє досягненню консенсусу між членами цих органів та підсилює мотивувальну частину рішення.

Проведений аналіз дозволяє виокремити такі індикатори у сфері майнової доброчесності, які можуть свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) цьому показнику.

1.1. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості порушив правила декларування, визначені антикорупційним законодавством:

1.1.1) своєчасно не подав декларацію або інше повідомлення (про відкриття валютного рахунку, суттєві зміни у майновому стані) до уповноваженого органу;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №55](#) (конкурс до ВРП): в Етичній ради виникли сумніви, які не зміг спростувати кандидат, що протягом декількох років будівництва будинку він не здійснив жодного видатку у розмірі, який вимагає подання повідомлення про суттєві зміни;

- [Рішення ВККС від 19.02.2024 №58/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя не подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави

або місцевого самоврядування за 2021 рік, а також повідомлення про суттєві зміни у зв'язку з отриманням суддівської винагороди;

- [Рішення ВККС від 23.05.2024 №472/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидат не подав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за 2023 рік, що на думку Комісії є негативним прикладом ставлення особи до професійної етики та доброчесності і є самостійною підставою для відмови в наданні рекомендації про призначення на посаду судді.

1.1.2) не зазначив інформацію про всіх членів сім'ї;

- [Рішення ВККС від 04.07.2017 №169/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат не відобразила в декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік свою двоюрідну сестру, яка в той час проживала разом з нею та була включена до складу сім'ї під час отримання службового житла, а також не відобразила в деклараціях за 2014-2016 роки відомостей про свого чоловіка;

- [Рішення ВККС від 28.09.2018 №1776/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя не вказав в електронній декларації за 2015 рік як членів своєї сім'ї доньку та зятя, хоча в декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за той же рік ці особи були вказані;

- [Рішення Етичної ради від 16.03.2023 №18](#) (конкурс до ВРП): кандидат не вказувала в майнових деклараціях за 2015, 2021 роки свою свекруху як члена сім'ї, хоча вказувала її як члена сім'ї при приватизації квартири у 2015 році;

- [Рішення Етичної ради від 28.04.2023 №34](#) (конкурс до ВРП): у декларації за 2021 рік кандидат не вказала як члена сім'ї свого сина, хоча згідно з наданими поясненнями він проживає разом з нею;

- [Рішення Етичної ради від 28.04.2023 №37](#) (конкурс до ВРП): у деклараціях за 2017-2021 роки кандидат не вказував матір з якою проживає. Пояснення кандидата щодо того, що вони не мають з матір'ю спільного побуту були відкинуті Етичною радою, оскільки як сам повідомив кандидат, він щомісяця надає їй грошові кошти, якими вона розпоряджається на власний розсуд, зокрема, здійснює витрати на утримання квартири;

- [Рішення ВККС від 15.01.2024 №3/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): у деклараціях за 2015-2017 роки суддя не вказувала як члена сім'ї колишнього чоловіка, з яким, ймовірно, продовжувала підтримувати стосунки. Підставами для такого висновку ВККС стали, зокрема, спільні поїздки за кордон, приватизація суміжних земельних ділянок, надання ним половини коштів на придбання

автомобіля, користування автомобілем, неодноразова ідентифікація його під час надання пояснень як "цивільного чоловіка".

1.1.3) не задекларував власне чи членів сім'ї майно, фінансові зобов'язання, видатки, а також будь-які інші правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких виникло або припинилося право власності, володіння чи користування на майно або виникли фінансові зобов'язання;

- [Рішення ВККС від 24.04.2017 №61/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат в паперових деклараціях за 2012-2014 роки не зазначала право користування, а згодом право власності свого чоловіка на автомобіль;

- [Рішення ВККС від 10.07.2018 №1099/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): встановлено численні випадки недекларування майна суддею, зокрема, земельної ділянки та нежитлового приміщення дружини, права користування двома автомобілями в паперових деклараціях за 2013-2015 роки. Суддя не зміг змістовно пояснити причини недекларування, а тому Комісія оцінила його дії як такі, що свідчать про безвідповідальне ставлення до обов'язку декларувати свої статки і вимушене виконання цього обов'язку лише у зв'язку із запровадженням більш суворої системи контролю та відповідальністю за його невиконання;

- [Рішення ВККС від 18.09.2018 № 1612/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): встановлено численні випадки недекларування майна суддею, зокрема, в паперових деклараціях за 2012-2014 роки суддя не задекларував квартиру дружини, в деклараціях за 2013, 2014 роки – розмір одержаної ним позики, в електронній декларації за 2017 рік – дохід від відчуження транспортного засобу;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 №73/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): в паперовій декларації за 2014 рік кандидат не задекларував майнові права дружини, які в неї виникли у зв'язку з виданням на неї генеральної довіреності. В рішенні вказано, що значення має те, що довіреності є генеральними, уповноважують на вчинення дій з майном довірителя і надають право ним користуватися, а тому кандидат повинен був задекларувати майно, права на яке отримала його дружина, а невиконання цього обов'язку викликає сумніви в його добросовісності;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 23.01.2019 №78/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат не декларував належну йому земельну ділянку в паперових деклараціях за 2013, 2014 роки, а також фінансове зобов'язання, яке в нього виникло у зв'язку з отриманням кредиту;

- [Рішення ВККС від 11.02.2019 №194/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат в деклараціях за 2013-2015 роки не задекларував жодного об'єкта нерухомості в якому він міг би проживати. Цей факт кандидат пояснював тим, що станом на 31 грудня кожного року він не користувався жодним житлом. Комісія

відкинула такі пояснення, вказавши, що: *"заповнюючи декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру кандидат демонструє формальний підхід, таким чином викликаючи обгрунтовані сумніви у громадськості щодо своєї доброчесності"*. Аналогічний підхід був застосований в рішеннях Етичної ради від 20.01.2023 [№7](#) та ВККС від 15.01.2024 [№3/ко-24](#);

- [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №14](#) (конкурс до ВРП): кандидат не задекларував в паперових деклараціях за 2013, 2014 роки майнові права на автомобіль, які в нього виникли у зв'язку з наданням батьком довіреності. Етична рада відхилила пояснення кандидата, що йому було невідомо про зміст цієї довіреності, мотивувавши це тим, що: *"за своєю юридичною природою такий односторонній правочин видається саме з метою передачі прав від однієї особи до іншої. В іншому випадку існування довіреностей втрачало б свій правовий сенс"*. Крім того, було встановлено, що у 2012-2014 роках кандидат не декларував житло за місцем знаходження суду, а в 2012-2019 роках – право користування членів своєї сім'ї квартирою;

- [Рішення ВККС від 25.03.2024 №77/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя у 2020 році не задекларував дохід дружини від продажу автомобіля, у 2021 році – земельну ділянку дружини, у 2022 році – право власності дружини на земельну ділянку та її частки в трьох інших ділянках. Вказані факти суддя пояснив або непоіформованістю або допущенням помилки. Комісія висувала, що це свідчить про недбале ставлення до обов'язку декларування належного судді майна та невжиття достатніх зусиль для того, щоб бути поінформованим про майнові інтереси членів своєї сім'ї;

- [Рішення ВККС від 01.04.2024 №81/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя протягом тривалого часу (з 2013 до 2018 року) не декларував майнові права на жодні житлові об'єкти. Як він пояснив, в цей період він безоплатно користувався житловим будинком своєї тещі, який не декларував оскільки вважав, що в деклараціях відображається лише майно, якщо розмір витрат на його користування перевищує певний рівень. Комісія не визнала такі пояснення обгрунтованими і оцінила цю обставину як самостійну підставу для висновку про невідповідність судді займаній посаді;

- [Рішення ВККС від 26.03.2024 № №379/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидат не задекларував в декларації за 2022 рік п'ять об'єктів нерухомості в м.Київ, які перебували в користуванні дружини. У ВККС виник обгрунтований сумнів щодо повідомлення кандидатом усіх відомостей, про які він є обізнаним щодо майнових інтересів членів своєї сім'ї і це стало фактично єдиною підставою для відмови у внесенні рекомендації про призначення його на посаду судді.

Додаткові коментарі:

а) органи, які проводять оцінювання доброчесності судді, кандидата на посаду судді чи члена ВРП досліджують повноту та достовірність не лише відомостей в деклараціях особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (т.зв. "електронні" декларації), але також і в деклараціях, які подавалися на виконання вимог антикорупційного законодавства в попередні роки, зокрема, в деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (т.зв. "паперові" декларації). Зважаючи на автономний характер кваліфікаційного оцінювання чи конкурсних процедур, відсутність висновків уповноважених органів, в яких були б зафіксовані відповідні порушення, або навпаки – наявність висновків, що порушень не виявлено (наприклад, за результатами повної перевірки декларації) не впливає та не повинно впливати на результати оцінювання;

б) значну частку випадків, коли недекларування стало однією з підстав для визнання особи такою, що не відповідає критерію доброчесності, складають випадки невідображення в декларації права користування об'єктами нерухомості чи транспортними засобами. У випадку наявності довіреності або іншого документу, на підставі якого виникли майнові права на такий об'єкт (рішення органу місцевого самоврядування про надання об'єкта нерухомості в оренду, ордер на житлове приміщення), доведення факту недобросовісної поведінки не викликає труднощів. В іншому випадку, необхідним є використання непрямих доказів, які підтверджують факт користування.

Приміром, обставинами, які підтверджували користування транспортними засобами були випадки неодноразового притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху на відповідному транспортному засобі (див. рішення Етичної ради від 20.01.2023 [№7](#)), оформлення полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів на ім'я судді (кандидата) чи членів його сім'ї, ненадання доказів, що транспортним засобом користується хтось інший (див. рішення ВККС від 23.11.2023 [№21/ко-23](#)). Щодо нерухомого майна відшукати такі докази складніше, проте, в більшості випадків, сумніви у відповідності критерію доброчесності в уповноважених органів виникали у випадку, коли в деклараціях не було вказано інформацію про жодні об'єкти нерухомості, в яких особа чи члени її сім'ї могли б проживати, або не вказано такі об'єкти поблизу місця роботи;

с) поширеними є випадки, коли сумніви у доброчесності судді (кандидата) виникають не стільки через недекларування належного йому майна, скільки через недекларування майна членів сім'ї. В такому випадку суддя (кандидат) повинен переконати орган, що він вжив достатніх заходів для того, щоб бути обізнаним про

майнові інтереси членів своєї сім'ї, як цього вимагає ст.18 [Кодексу](#) суддівської етики¹ для відображення в декларації повних та достовірних відомостей. Як вказано в [коментарі](#) до цієї статті: *"Важливість цієї норми полягає в тому, що обізнаність про майнові інтереси – як власні, так і членів сім'ї, є одним із шляхів запобігання виникнення конфлікту інтересу ..., наявність якого, у свою чергу, може стати підґрунтям для розвитку корупції"*.

Необізнаність судді чи кандидата про таке майно або ненадання потрібної інформації членом сім'ї для заповнення декларації, як правило, не виступало поважною причиною виправдання допущеного порушення, особливо у випадку, якщо таку інформацію можна було отримати самостійно з офіційних джерел (наприклад, шляхом отримання витягу з реєстру речових прав на нерухоме майно). ВККС в рішенні від 24.07.2018 [№1332/ко-18](#) вказала: *"Добросовісна поведінка судді полягає також і в реалізації обов'язку бути обізнаним про свої майнові інтереси та здійсненні активних дій щодо вжиття розумних (адекватних) заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї, виявляючи повагу до законів і лояльність до публічних фінансових інтересів держави. Обізнаність судді бути поінформованим про матеріальні інтереси тісно пов'язана з його законодавчо закріпленим податковим і антикорупційним обов'язком задекларувати в декларації відомості про доходи, наявне майно та зобов'язання фінансового характеру як своє, так і членів сім'ї, які спільно проживають з суддею, пов'язані спільним побутом та мають взаємні права та обов'язки, враховуючи тісні особисті чи економічні зв'язки (центр життєвих інтересів)"*;

d) проблемним аспектом за цим індикатором є визначення порогу, за якого допущений факт недекларування може свідчити про невідповідність критерію доброчесності. Практика складається таким чином, що уповноважені органи враховують істотність допущеного порушення², а у випадку, якщо окреме порушення не є істотним – сукупність та системність допущених порушень. Чітких критеріїв кваліфікації порушення як істотного з проведеного аналізу встановити не вдалося.

¹ Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї.

² Принципи застосування критеріїв доброчесності та професійної етики та відповідних індикаторів ГРД (п.6) // <https://grd.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/Indykatory-HRD-vid-16.12.2020.pdf>; Спільні принципи оцінювання індикаторів, які вказують на недоброчесність ВККС та ГРД (п.4) // <https://docs.google.com/document/d/1LeU-vmw9WjBsMQGN8bqN4VsjaM6r0FLEuxotZtzkK64/edit>; Керівні положення ГРМЕ щодо проведення оцінки доброчесності, знань та практичних навичок кандидатів на посади суддів ВАКС (Загальні правила застосування показників, п.6) // https://drive.google.com/file/d/1qOW_zrnpg9RV063ZVWm46NZA27xLJ8Kr/view; Методологія оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена ВРП та членів ВРП критерію професійної етики та доброчесності (п.1.4) // https://ec.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/ec/rishenna_er_5_09_12_21.pdf.

На нашу думку в цьому випадку слід керуватися вартістю незадекларованого майна та мотивами, які могли спонукати суддю (кандидата) не декларувати його. Зокрема, у випадку якщо особа не декларує ліквідне, дороговартісне майно, в тому числі, яким він/вона користується, це може свідчити про намагання приховати інформацію про свій реальний майновий стан, що несумісне із завданнями та цілями декларування.

Щодо другого підходу – сукупність допущених порушень чи помилок, ймовірно, акцент робиться не на намаганні особи приховати певне майно, а на його недобросовісному, халатному ставленні до виконання обов'язку щодо декларування, що також несумісне з стандартами доброчесності.

Приміром, ВККС в рішенні від 20.11.2023 [№18/ко-23](#) встановила, що суддя у 2019 році не задекларувала гараж чоловіка (хоча раніше його декларувала), житло, в якому вона фактично проживала в Донецькій області та допустила розбіжності щодо розміру своїх доходів та доходів чоловіка. Комісія вказала, що зазначені факти окремо один від одного не містять ознак істотного порушення, але у своїй сукупності ці порушення свідчать про недбале ставлення судді до обов'язку декларування свого доходу, а також майна і доходів членів своєї сім'ї, недобросовісне виконання передбачених антикорупційним законодавством України обов'язків та недотримання високих стандартів поведінки судді.

1.1.4) повідомив недостовірну (в тому числі неповну) інформацію щодо вказаних у декларації об'єктів;

- [Рішення ВККС від 17.05.2017 №77/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): Комісія встановила суттєві розбіжності між задекларованими кандидатом в 2009-2014 роках доходами дружини та наявною інформацією (зокрема, у 2010 році різниця склала майже 4 млн.грн.);

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №62](#) (конкурс до ВРП): кандидат не вказав вартість (проставив відмітку "невідомо") автомобіля матері, яким він користується. Етична рада звернула увагу, що визначення вартості автомобіля не викликало труднощів для кандидата під час відповіді на запити в межах конкурсу, а отже, він міг так само знайти цю інформацію при заповненні декларацій. Вказане викликало сумнів у вжитті кандидатом всіх необхідних заходів для з'ясування вартості автомобіля та у сумлінності кандидата й дотриманні ним вимог фінансового контролю. Аналогічний підхід був застосований і в рішенні Етичної ради від 01.11.2022 [№70](#);

- [Рішення ВККС від 28.02.2024 №252/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидатка допустила розбіжності у задекларованій площі належної їй частки у житловому будинку. Зокрема, у деклараціях за 2015, 2016 роки кандидатка

вказувала, що їй належить 50% будинку площею 66,1 кв.м., в деклараціях за 2021, 2022 роки – така ж частка, але у будинку загальною площею 109,1 кв.м. Кандидат пояснила, що в перших деклараціях вона вказувала площу належної їй частки, а в наступних – загальну площу будинку. Крім того, попередні власники добудовували належну їй частку будинку, внаслідок чого її площа збільшилася. Комісія звернула увагу на відсутність будь-яких доказів на підтвердження вжиття кандидаткою заходів щодо приведення у відповідність вказаної розбіжності між фактичною площею належної їй частини будинку та визначеною в договорі купівлі-продажу і технічному паспорті. Крім того, в деклараціях за 2015-2018 роки кандидатка помилково вказала себе як власницю земельної ділянки, яку вона орендує в сільської ради. Враховуючи цю та іншу інформацію, ВККС дійшла висновку, що наявність численних помилок при заповненні декларацій, невжиття належних заходів з метою подання повної і точної інформації в них ставить під сумнів відповідність кандидатки критерію доброчесності.

Додаткові коментарі:

а) антикорупційне законодавство вимагає від декларанта вказати не лише все майно, яке належить йому та членам його сім'ї, але й відобразити повні та достовірні відомості про це майно (дата набуття, реєстраційний номер об'єкта нерухомості, площа, вартість, (спів)власники та ін.). Попри те, що ГРД з перших своїх висновків звертала увагу, що безпідставне недекларування повної інформації про майно (насамперед вартості) може свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критерію доброчесності, в процесі аналізу ми виявили, що чи не вперше це стало однією з підстав, яка враховувалась при оцінюванні, в межах конкурсу до ВРП, який проводився Етичною радою у 2022-2023 роках. Зокрема, щонайменше у 9 випадках рада звернула увагу, що кандидати безпідставно не задекларували вартість свого чи членів сім'ї майна, в тому числі майна, яким вони користувалися. Як зазначила Етична рада в рішенні від 01.11.2022 [№66](#): *"наявність технічної можливості вказати в декларації, що вартість майна невідома, не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку здійснити розумні кроки для з'ясування вартості такого майна"*. Тобто, для спростування сумніву щодо неповного декларування особа повинна довести, що нею вживалися заходи для отримання необхідної інформації не тільки від власників відповідного майна, але й від уповноважених органів, які можуть володіти такою інформацією.

Надалі на відповідні факти звертала увагу і ВККС, зокрема, в межах процедури добору суддів у місцеві суди (наприклад, рішення від 06.02.2024 [№108/дс-24](#), від 28.02.2024 [№258/дс-24](#)).

На нашу думку, недекларування вартості майна може пояснюватися не тільки помилкою, недбалістю чи об'єктивною неможливістю декларанта отримати необхідну інформацію, але й в окремих випадках містити приховані мотиви. Зокрема, задекларована вартість майна може викликати дві групи запитань: (1) щодо достатності коштів у власника цього майна (декларанта, члена його сім'ї чи іншої особи) на його набуття, що зумовить обов'язок декларанта підтвердити законність джерел походження цього майна; (2) щодо придбання майна за ціною, яка відповідала ринковій, тобто, чи не мало місце заниження вартості майна з метою уникнення оподаткування чи фінансового контролю, що зумовить обов'язок декларанта доводити правомірність набуття майна саме за такою ціною. Обидва ці випадки ускладнюють проходження оцінювання та навіть можуть зумовити встановлення уповноваженим органом невідповідності критерію доброчесності;

b) в межах процедури оцінювання уповноважені органи звертають увагу також на інші недостовірні чи неповні відомості в деклараціях, зокрема щодо незазначення відомостей про реєстраційний номер об'єкта нерухомості, банківські рахунки, даних для ідентифікації членів сім'ї за кордоном, джерел отримання доходів (наприклад, рішення Етичної ради від 01.11.2022 [№49](#), від 28.04.2023 [№35](#), від 23.10.2023 [№55](#); рішення ВККС від 04.02.2019 [№162/вс-19](#), від 27.02.2024 [№232/дс-24](#), від 21.03.2024 [№372/дс-24](#)). Самі по собі ці факти не можуть бути єдиною підставою для визнання судді (кандидата) таким, що не відповідає критерію доброчесності, а тому уповноважені органи зважають на сукупність та системність допущених порушень, які можуть свідчити про несумлінність при заповненні декларації, що в цілях оцінювання розглядається як одна зі складових доброчесності.

1.2. Суддя (кандидат на посаду судді) відмовився пояснити або не надав достовірних та достатніх доказів, які б підтверджували законність та достатність джерел походження коштів на придбання ним чи його близькими особами ліквідного майна, здійснених витрат, отриманих благ

- [Рішення ВККС від 17.05.2017 №75/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): Комісією встановлено належність кандидату та його близьким особам (колишній дружині, дітям, матері) значного обсягу нерухомого (в т.ч. за кордоном) та рухомого майна, придбаного у різні роки. Проте, кандидат не зміг належним чином та переконливо, з наданням відповідних доказів, підтвердити джерела походження коштів на придбання цього майна. При цьому, доходи колишньої дружини та дітей були значно меншими від офіційних доходів кандидата, а мати не працювала. Не зміг пояснити кандидат і джерела походження коштів на надання позики у розмірі майже 100 тис.доларів США. Комісія вказала, що кандидат *"не спромігся*

раціонально обґрунтувати перевищення вартості належного йому, найближчим родичам та колишній дружині майна над законними доходами”;

- [Рішення ВККС від 26.07.2018 №1367/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя не зміг пояснити джерела походження коштів на придбання численного майна дружиною, двома синами та матір'ю. Зокрема, запитання виникли щодо можливості сина придбати автомобіль. Пояснення судді, що на його придбання були використані кошти з продажу автомобіля батька, яким користувався син, суперечили наданим суддею документам, оскільки в довіреності було вказано лише про право користування. Пояснити правові підстави відчуження цього авто суддя не зміг, а тому Комісії виснувала, що суддя не зміг пояснити джерела походження коштів на це майно. Як вказано в рішенні: *"Суперечливий зміст наданих ... пояснень, неодноразова зміна аргументації тих самих тверджень дають підстави для висновку про недостатнє сприйняття й утвердження суддею ... фундаментальних засад доброчесності суддів"*.

На основі результатів оцінювання ВРП 28.11.2023 [звільнила](#) суддю із займаної посади³. Рада звернула увагу, що попри заяви судді, що він може документально підтвердити доходи своєї сім'ї з 2001 року на суму еквівалентну 1 млн.доларів США, він не надав таких документів ні під час кваліфікаційного оцінювання, ні під час розгляду подання у ВРП, а за даними, які наявні у суддівському досьє загальний розмір його доходів, співмешканки та сина за 2013-2018 роки складав трохи більше 2,1 млн.грн. Щодо автомобіля сина, ВРП фактично доповнила обґрунтування, вказавши, що автомобіль був проданий через 5 років після смерті батька (власника авто), а продати його на основі довіреності було неможливо. Це міг зробити лише спадкоємець цього майна, яким, як впливає з пояснень судді, син не був. Рада звернула увагу, що не можна вважати обов'язок судді підтвердити законність джерел походження майна виконаним, якщо спосіб набуття майна очевидно суперечить законодавству. Доказів законності продажу даного майна суддя не надав, а отже не підтвердив законність джерел походження коштів на придбання автомобіля сином;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 18.01.2019 №49/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат не зміг пояснити джерела походження коштів на придбання ним авто, зокрема не надав чіткого та зрозумілого пояснення і підтверджуючих документів щодо таких питань: як фінансувалося придбання автомобіля з огляду, на нещодавні суттєві витрати його матері на придбання квартири; яку частину ціни він оплатив, а яку частину ціни оплатили його батьки; джерело походження коштів, використаних ним і його батьками на купівлю автомобіля; його спроможність і спроможність його

³ Станом на 15.07.2024 рішення оскаржується у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду (справа №990/341/23).

батьків профінансувати покупку з доходу чи інших активів; а також чи його мати як суддя належним чином задекларувала автомобіль. Крім того, кандидат відмовився надати ґрунтовні пояснення і підтверджуючі документи щодо подорожей за межі України, а також джерел походження коштів для цих подорожей;

- [Рішення ВККС від 06.02.2019 №170/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидатка не змогла пояснити джерела походження успадкованих її чоловіком коштів у розмірі 80 тис.доларів США та 110 тис.грн. У членів Комісії виникли сумніви щодо можливості спадкодавців накопичити таку суму коштів, зважаючи на те, що матір чоловіка працювала на заводі хімічної промисловості, батько – будівельником, сестра – приватним підприємцем, дід і баба вели домашнє господарство;

- [Рішення Етичної ради від 28.04.2023 №38](#) (конкурс до ВРП): кандидат не змогла підтвердити законність джерел походження коштів у матері на придбання квартири, двох паркомісць та грошових коштів, які надалі були їй подаровані. На думку Етичної ради кандидат змогла підтвердити законність джерел походження коштів щонайбільше на суму близько 119 860 доларів США за видатків на суму близько 146 859 доларів США. Етична рада підкреслила, що витрати батьків та баби в обсягах, які не перевищують прожиткових мінімумів протягом багатьох років, є лише умовним розрахунком, і такі витрати ймовірно були більшими;

- [Рішення ВККС від 29.01.2024 №35/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя відмовилася підтвердити законність джерел походження майна набутого до призначення на посаду судді. Зокрема, на запитання члена Комісії чи відмовляється вона надати пояснення, вона відповіла що *"відповідне майно набувалося законним шляхом, у тому числі за допомогою моїх близьких осіб"*, не надавши жодних пояснень щодо законності джерел на придбання цього майна та конкретних близьких осіб. Проте, ВККС відхилила такі пояснення судді і сприйняла їх як відмову обґрунтувати законність походження майна. Водночас, Комісія самостійно співставила доходи та вартість майна судді і зробила висновок, що їй *"не вистачало доходів на придбання зазначеного майна навіть з урахуванням усіх доходів її батьків, що очевидно свідчить про відсутність у неї законних джерел походження майна"*;

- [Рішення ВККС від 23.04.2024 №448/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): в членів Комісії виникли сумніви щодо достатності заробітків кандидата та його дружини для накопичення грошових заощаджень, які були задекларовані у 2022 році. Для обґрунтування цього сумніву, Комісія підрахувала загальний розмір доходів кандидата та його дружини за 2012-2022, на основі довідки ОК-5 та даних з державного реєстру фізичних осіб-платників податків та витрати понесені ними на придбання майна. Виходячи з підрахунків, зароблених коштів, з урахуванням

здійснених витрат, було недостатньо для накопичення задекларованих заощаджень.

Додаткові коментарі:

а) на посаду судді, члена ВККС, ВРП може бути призначена лише особа щодо якої відсутні сумніви щодо законності джерел походження майна (ч.9 ст.69, ч.21 ст.95 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", ч.16 ст.9-1 Закону України "Про Вищу раду правосуддя"). Закон чітко не закріплює обов'язок саме кандидата на вказані посади спростувати сумніви, які виникли щодо його майна, але очевидно, що логіка конкурсних процедур сама підштовхує його до цього, оскільки без його активної участі (наданні підтверджуючих документів, пояснень) сумнів, який виник, залишиться неспростованим.

Для суддів, закон прямо встановлює обов'язок підтверджувати законність джерел походження майна, зокрема, у зв'язку з проходженням кваліфікаційного оцінювання (п.10 ч.7 ст.56 Закону України "Про судоустрій і статус суддів"), невиконання якого є конституційною підставою для звільнення судді з посади;

б) суддя, кандидат на посаду судді або члена органу суддівського врядування повинен довести не лише наявність достатніх коштів на набуття майна ним чи членами його сім'ї, але й законність походження таких коштів. [Керівні положення](#) ГРМЕ щодо проведення оцінки доброчесності, знань та практичних навичок кандидатів на посади суддів ВАКС визначають, що не вважається законним дохід, що не був задекларований в органах державної влади згідно з вимогами відповідного законодавства (наприклад, податкового чи антикорупційного), або був задекларований, проте схоже, що він був, зокрема, інструментом чи результатом незаконної чи незадекларованої діяльності (п. d показника 1). Аналогічний підхід поділяють Етична рада (п.1.3.7.3 [Методології](#) оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена ВРП та членів ВРП критерію професійної етики та доброчесності), Конкурсна комісія з добору членів ВККС (п.4 показника "Фінансові справи" [Методології](#) оцінювання Конкурсною комісією відповідності кандидата критеріям доброчесності та професійної компетентності кандидатів на зайняття посади члена ВККС, показники відповідності критеріям такого оцінювання та засобам їх встановлення), Дорадча група експертів (пп. iv п. b ч.1 ст.2 [Методології](#) оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у сфері права);

с) як слідує з практики оцінювання, для доведення достатності та законності походження коштів на набуття майна судді (кандидати) використовували дані декларацій, які подавалися на виконання вимог законодавства (антикорупційного чи податкового), відомості податкової служби, первинні

документи щодо набуття/відчуження майна. При цьому, уповноважені органи здійснювали логічну та арифметичну перевірку наданих доказів. Приміром, якщо особа пояснювала, що кошти на придбання майна були отримані від продажу іншого майна, то у випадку, якщо такий продаж відбувся пізніше за придбання – отримані кошти не враховувалися при підрахунку (рішення ВККС від 26.03.2024 [№376/дс-24](#)). Аналогічно, якщо джерела походження коштів пояснювалися підприємницькою діяльністю, яка була припинена задовго до початку набуття майна (рішення ВККС від 12.05.2017 [№70/вс-17](#)).

При підрахунку розміру сукупного доходу, який міг бути використаний для придбання майна, члени уповноважених органів враховували понесені витрати за відповідний період (наприклад, на придбання майна, закордонні поїздки), а також витрати на забезпечення життєдіяльності у розмірі прожиткового мінімуму;

d) до членів сім'ї та близьких осіб, законність походження майна яких суддя чи кандидат повинен обґрунтувати у випадку виникнення сумнівів слід відносити перелік осіб, визначених в ст.1 Закону України "Про запобігання корупції" (члени сім'ї суб'єкта декларування, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта).

Пріоритетно увага зверталася на найближчих членів сім'ї – дружину/чоловіка, дітей, а також батьків (в т.ч. дружини/чоловіка). Водночас, проведений аналіз показав, що уповноважені органи досліджували також правомірність набуття майна:

сестрами/братами (рішення ВККС від 17.07.2017 [№194/вс-17](#), від 30.01.2019 [№145/вс-19](#), рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 [№72/вс-19](#), рішення Етичної ради від 01.11.2022 [№59](#)),

бабусями/дідусями (рішення ВККС та ГРМЕ від 18.01.2019 [№52/вс-19](#), від 24.01.2019 [№95/вс-19](#)),

племінниками (рішення ВККС від 23.11.2023 [№21/ко-23](#)),

колишньою дружиною/чоловіком (рішення ВККС від 11.02.2019 [№188/вс-19](#), рішення ВККС та ГРМЕ від 23.01.2019 [№78/вс-19](#)).

В цих випадках запитання щодо майнового стану близьких осіб виникали насамперед через те, що прослідковувався зв'язок цього майна з суддею (кандидатом) чи членами його сім'ї (користування, подарунки, позики, участь у фінансуванні придбання);

е) дослідження законності джерел походження майна близьких осіб судді чи кандидата має на меті насамперед встановити випадки приховування майна від декларування шляхом реєстрації його на родичів або легалізації доходів, отриманих від незаконної/незадекларованої діяльності. Встановлення цих обставин безумовно є важливим в контексті оцінювання доброчесності.

1.3. Суддя (кандидат на посаду судді) або його близькі особи набули майно, отримали дохід чи вигоду у спосіб який викликає у стороннього спостерігача обґрунтовані сумніви у його легальності, зокрема:

1.3.1) безпроцентна позика чи подарунок у значних розмірах, в тому числі за відсутності переконливих мотивів для цього або підтверджень достатності коштів у позикодавця/дарувальника на надання позики/подарунку;

- [Рішення ВККС від 15.05.2017 №71/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидатка отримала в подарунок від особи, яка не є для неї близькою, земельну ділянку та садовий будинок в Київській області. Як зазначила Комісія: *"прийняття суддею в період здійснення повноважень коштовного подарунка від особи, що не належить до членів сім'ї або близьких осіб судді, ставить під сумнів доброчесність та незалежність такого судді в розумінні розсудливої, законослухняної та поінформованої людини. Відсутність зв'язку такого подарунка з професійною діяльністю судді та наявність обставин, що повністю заперечували б можливість впливу на цю діяльність через вчинений на користь судді договір дарування, кандидатом не доведено. Зокрема, відсутність у дарувальника чітко означеного мотиву здійснення подарунка унеможливорює встановлення дійсних намірів та мети безоплатного передавання у власність кандидата нерухомого майна, внаслідок відчуження якого кандидат набула кошти у значному розмірі";*

- [Рішення ВККС від 17.05.2017 №77/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат (суддя) у 2010 році подорожував на приватному літаку в компанії чотирьох бізнесменів. За цю подорож він заплатив 500-600 доларів США, але реальною вартістю не цікавився. Комісія відзначила, що поведінка кандидата *"який розважливо дозволив оплатити коштовну подорож приватним літаком стороннім особам, дає обґрунтовані підстави розсудливому, обізнаному спостерігачу для сумніву у чесності та непідкупності судді та шкодить авторитету судової влади загалом";*

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 18.01.2019 №48/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): батько кандидата, який проживає у Черкаській області придбав квартиру в м.Києві і майже відразу передав її синові кандидата. В рішенні вказано, що кандидат не зміг достовірно пояснити обставини, за яких його батько у віці 84 років, проживаючи з сім'єю в Черкасах, без відома кандидата придбав і передав його сину квартиру в

новому будинку у місті Києві, у якому суддя-колега кандидата через два дні також придбала квартиру;

- [Рішення ВККС від 04.02.2019 №157/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): донька кандидатки отримала безпроцентну позику в значному розмірі (понад 1 млн.грн.), яку, за її словами, було використано для придбання квартири та земельної ділянки. Комісія вказала, що на думку розсудливого спостерігача така позика викликає обґрунтовані сумніви;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №49](#) (конкурс до ВРП): сумніви в доброчесності кандидатки виникли через ненадання документального підтвердження законності походження коштів її матері, які вона дарувала чи позичала кандидатці у 2016, 2019 роках відповідно. Аналогічні сумніви щодо доброчесності через ненадання документального підтвердження джерел походження коштів на подарунки у грошовій формі кандидату вказані і в рішенні Етичної ради від 20.01.2023 [№7](#);

- [Рішення ВККС від 23.04.2024 №449/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): у 2014 році стороння особа подарувала кандидату, який на той момент займав посаду начальника відділу захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин у прокуратурі, земельну ділянку. Кандидат пояснив, що таким чином був погашений борг, який існував перед його батьком. Проте, документів, які підтверджували б наявність відповідного боргу кандидат не надав. Крім того, Комісія вказала, що: *"сам факт отримання такого подарунка є достатнім для констатації наявності обґрунтованого сумніву в дотриманні кандидатом вимог Закону [ст.23 Закону України "Про запобігання корупції" - прим.авт.]"*.

1.3.2) систематичне безоплатне користування ліквідним майном, в тому числі за відсутності підтверджень достатності коштів у власника на набуття такого майна;

- [Рішення ВККС від 10.07.2018 №1099/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя безоплатно протягом тривалого часу користувався автомобілем своєї доньки. В Комісії виникли сумніви щодо достатності коштів в неї на придбання автомобіля. Пояснюючи ці обставини, суддя зазначив, що донька вийшла заміж і $\frac{3}{4}$ частини грошей на придбання надали батьки її нареченого. Втім, як зазначено в рішенні: *"суддя не зміг зрозуміло пояснити, чому за таких обставин даним автомобілем вже 5 років поспіль користується він особисто"*;

- [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №14](#) (конкурс до ВРП): кандидат в період 2020-2021 року на умовах тест-драйву користувався різними автомобілями, які йому надавали автосалони. В Етичної ради виникли сумніви щодо тривалості користування (від одного дня до двох тижнів), зважаючи на те, що відповідно до

інформації, розміщеної в мережі Інтернет, послуга тест-драйву надається на умовах, як правило, не більше чотирьох годин поспіль або з довжиною маршруту до 100 км в межах міста. Рада зазначила, що кандидат не надав документів, які б встановлювали пільгові, виняткові умови користування ним автомобілями;

- [Рішення ВККС від 15.01.2024 №3/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя протягом двох років безоплатно користувалася квартирою, яка належить одній із сторін судової справи, яку суддя розглядала. При цьому, право користування виникло через півроку після розгляду зазначеної справи. На думку Комісії: *"набуття суддею права безоплатного користування квартирою, яка належить позивачу у розглянутій нею справі, з точки зору стороннього спостерігача викликає обґрунтовані сумніви у додержанні суддею вимог до її професійної етики та доброчесності і однозначно не сприяє зміцненню довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду"*;

- [Рішення ВККС від 29.01.2024 №32/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя та її чоловік безоплатно користувалася квартирою в м.Київ, яка нібито була надано чоловіку його роботодавцем. Втім, члени Комісії звернули увагу, що підприємство створене та знаходиться у м.Коростень Житомирської області, а доказів, які б підтверджували відкриття офісу чи знаходження виробничих потужностей у м.Києві суддя не надала. Також суддя не надала контракт, який би підтверджував забезпечення роботодавцем соціального пакету для чоловіка. Комісія звернула увагу, що: *"безоплатне користування квартирами може викликати у стороннього спостерігача обґрунтований сумнів щодо приховування дійсних витрат на оренду житла та або отримання благ незаконним шляхом"*. Сумніви також виникли щодо безоплатного користування суддею протягом трьох років квартирою в м.Харків, яка була надана давнім другом її батьків;

Примітка: частково індикатори, вказані в п. 1, 2 індикатору 1.3 перекликаються з індикатором 1.2, проте вони охоплюють ширше коло випадків, зокрема, отримання суддею чи його близькими особами матеріальних благ від сторонніх осіб. Ці індикатори походять з обов'язку судді (кандидата) пояснити законність джерел походження власного чи членів сім'ї майна. Виконуючи цей обов'язок, суддя (кандидат) насамперед повинен пояснити законність походження майна, яке було отримане безкоштовно або на дуже вигідних умовах, з метою спростування будь-яких сумнівів в тому, що таке майно може бути результатом злочинної діяльності або способом приховати неправомірну вигоду.

1.3.3) набуття майна за ціною, яка є істотно нижчою за ринкову (з істотною знижкою, яка не надавалася іншим покупцям) або на умовах, які є сприятливішими за ті, що пропонувалися іншим покупцям, за відсутності об'єктивних обставин, які могли б пояснювати таку невідповідність;

- [Рішення ВККС від 17.10.2018 №1832/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): в членів Комісії виникли сумніви щодо задекларованої вартості двох автомобілів. Як вказано в рішенні: *"Комісія не має правових підстав піддавати сумніву придбання двох автомобілів за іншою ціною, ніж та, що вказана в електронній декларації судді за 2016 рік, однак бере до уваги, що вартість цих автомобілів, наведена в декларації, може викликати обґрунтований сумнів у незацікавленого та незалежного спостерігача щодо їх відповідності дійсній ринковій вартості на аналогічні автомобілі"*;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 21.01.2019 №61/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): сумніви виникли щодо вартості придбання у 2017 році матір'ю кандидата (судді) автомобіля Skoda Octavia 2011 р.в. за 49 тис.грн. Комісія і рада визнали не переконливими пояснення кандидата про пошкодження автомобіля, оскільки вартість схожих автомобілів після ДТП була вдвічі вищою. Через рік автомобіль було продано за тією ж ціною. В рішенні вказано: *"Твердження кандидата та надані ним документи, що підтверджують придбання і відчуження цього автомобіля за однаковою ціною, яка є нижчою за встановлене законодавством обмеження для здійснення готівкових операцій у сумі 50 000 грн, викликає недовіру і, у сукупності з тим, що ціна в обидвох випадках була нижчою за ринкову вартість такого автомобіля, залишає обґрунтований сумнів щодо відповідності цього кандидата критерію доброчесності"*;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №77](#) (конкурс до ВРП): кандидат задекларував право користування автомобілем батька, який останній набув нібито за 47,8 тис.грн., що за оцінкою Етичної ради в декілька разів нижче за ринкову ціну такого майна. Рада вказала, що: *"Беручи до уваги, що кандидат постійно користується вказаним транспортним засобом ... він мав би бути обізнаним у причинах істотної розбіжності між ринковою вартістю транспортного засобу та вартістю, яка зазначена ним в декларації"*;

- [Рішення Етичної ради від 16.03.2023 №23](#) (конкурс до ВРП): дружина кандидата у 2017 році придбала квартиру в м.Києві за 149 тис.грн. (близько 5,5 тис.доларів США). Таку вартість кандидат пояснював непридатністю квартири для проживання. Але, Етична рада взяла до уваги інформацію з відкритих джерел щодо вартості схожих квартир у відповідному мікрорайоні, поточну ціну квадратного метру житлової площі у тому житловому будинку з актуальних оголошень з продажу нерухомості, а також дані Фонду державного майна щодо ринкової вартості об'єкта

нерухомості подібної площі, які підтверджували, що ринкова вартість такого майна є істотно вищою, що і зумовило сумніви у чесності кандидата та дотримання ним вимог фінансового контролю;

- [Рішення ВККС від 12.02.2024 №50/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя придбав автомобіль за 149 тис.грн. Зважаючи на те, що ринкова вартість таких авто була вдвічі-втричі вищою, у членів Комісії виникли обґрунтовані сумніви щодо задекларованої вартості. В рішенні вказано, що укладаючи договір купівлі-продажу за таку суму: *"суддя та продавець уникнули обов'язку використовувати для здійснення розрахунків банки і проходити фінансовий моніторинг"*;

- [Рішення ВККС від 14.03.2024 №334/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): в електронній декларації кандидат не вказала вартість придбаного чоловіком автомобіля, оскільки він не надав їй інформацію про цю покупку. Проте, члени Комісії, на підставі інформації від Національного агентства з питань запобігання корупції, встановили, що це авто було придбане нібито за 15 тис.грн. (близько 500 доларів США), що майже в 20 разів нижче за середню ринкову вартість. Причини такої розбіжності кандидат не змогла пояснити.

1.3.4) набуття майна за рішенням суду з метою обходу законодавчо визначених процедур легалізації;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 №74/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат, ймовірно, набував у власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення в обхід законодавчої заборони на їх продаж. Зокрема, він надав власникам 12 земельних ділянок позики загальним розміром близько 1 млн.грн. на короткий проміжок часу (до року). Оскільки позичальники не змогли своєчасно погасити заборгованість, в судовому порядку кандидат визнав право власності на їхні земельні ділянки, при цьому, вони не заперечували проти цього. У ВККС та ГРМЕ виник обґрунтований сумнів, що вказані позики були дійсно позиками, а дії кандидата вони визнали такими, що не ґрунтуються на приписах чинного законодавства;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №47](#) (конкурс до ВРП): в 2006 році територіальне управління Державної судової адміністрації України придбало для судді квартиру. Наступного року, без отримання ордеру, суддя та члени її сім'ї зареєструвалися в цій квартирі та заселилися в неї. В 2008 році територіальне управління звернулося до виконавчого комітету міської ради з клопотанням про прийняття згаданої квартири у комунальну власність і видачу ордеру на вселення судді і членів її сім'ї. Проте, виконавчий комітет відмовив у задоволенні клопотання, зокрема, мотивувавши неможливість видачі ордеру тим, що суддя вже

зареєстрована в квартирі. В березні 2008 року районний суд за позовом судді визнав за нею право власності на квартиру і в подальшому вона подарувала її своїй матері, а вона передарувала це житло доньці судді, яка його продала. В рішенні вказано: *"самочинно зааселившись у квартиру без будь-яких правовстановлюючих документів або ордеру на вселення, кандидат будучи суддею, яка з огляду на займану нею посаду має значний досвід у сфері права, повинна була б усвідомлювати важливість дотримання законності при здійсненні своїх прав. Таким чином, звернення кандидата до суду з метою узаконення подібних дій і отримання права власності на квартиру, подальше відчуження квартири без придбання (отримання у власність) іншого житла для постійного проживання містить ознаки порушення етичних правил поведінки";*

- [Рішення ВККС 14.03.2024 №340/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидат набув частку у квартирі за договором дарування приховавши таким чином укладення договору купівлі-продажу. В подальшому, дружина кандидата звернулася з позовом до кандидата про визнання договору дарування удаваним правочином. Комісія встановила, що укладаючи удаваний правочин кандидат діяв на шкоду інтересам інших співвласників квартири, які були позбавлені можливості реалізувати своє переважне право купівлі частки. Під сумнів було поставлено і реальність судового спору кандидата з дружиною. Цей сумнів кандидат не зміг спростувати і його було визнано таким, що не відповідає критеріям, що висувуються до особи, яка претендує обійняти посаду судді.

1.3.5) приватизація службового або іншого житла, отриманого у зв'язку з професійним статусом внаслідок зловживань, повідомлення недостовірної інформації або маніпуляції законодавством, зокрема шляхом:

→ *штучного збільшення кількості зареєстрованих членів сім'ї, які проживають в об'єкті нерухомості;*

- [Рішення ВККС від 07.06.2017 №96/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): при отриманні та приватизації житла, кандидат (суддя) вказала як члена сім'ї батька. Проте, в деклараціях, які подавалися на виконання вимог антикорупційного законодавства, вона його не зазначала. Як зауважила Комісія: *"Встановлені обставини одержання та приватизації квартири, в тому числі на особу (батька кандидата), яка на той час не проживала разом з [кандидатом – прим.авт.], тобто не належала до складу сім'ї наймача за положеннями житлового законодавства, у сукупності з суперечливими поясненнями щодо невходження батька до складу сім'ї для цілей декларування засвідчують неповне сприйняття кандидатом обов'язку демонструвати бездоганну поведінку у всіх сферах життя та діяти так, щоб підтримувати впевненість суспільства у чесності носіїв судової влади";*

● [Рішення ВККС від 26.06.2017 №150/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): при отриманні ордеру на службове житло, в якості члена своєї сім'ї кандидат (суддя) вказала свою доньку. Проте, як встановила Комісія, на день отримання ордеру її донька вже мала власну сім'ю і понад п'ять років працювала помічником судді в іншому місті. Крім того, в паперових деклараціях за 2013-2015 роки кандидат не вказувала доньку як члена сім'ї, а в декларації родинних зв'язків за 2011-2015 роки вказала, що спільно з нею не проживає. В подальшому це житло було виведене з числа службових та приватизоване кандидатом;

→ *відчуження власного нерухомого майна з метою штучного погіршення житлових умов;*

● [Рішення ВККС від 03.07.2018 №1016/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): у 2004 році суддя продала власну квартиру та стала на квартирний облік як особа, яка потребує поліпшення житлових умов. У лютому 2006 року отримала квартиру, яку у травні приватизувала і у липні того ж року продала за заниженою ціною. Комісія зазначила, що з питань набуття за рахунок держави квартири для поліпшення житлових умов та відчуження її протягом кількох місяців суддею не надано чітких пояснень та не зроблено посилань на норми права, які виправдовують дії судді;

● [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №12](#) (конкурс до ВРП): кандидату належала двокімнатна квартира, яку він через кілька тижнів після призначення суддею продав за істотно заниженою ціною. Після цього, він зареєструвався у квартирі своєї матері, а згодом у Миколаївському обласному центрі обліку бездомних громадян і став на облік, як особа, яка потребує поліпшення житлових умов. Через десять років він повернувся проживати в раніше продану квартиру, з його слів, на умовах компенсації заборгованості за комунальні послуги. Етична рада розцінила таку поведінку як *"штучне погіршення житлових умов з метою отримання житла за рахунок держави"*;

→ *приватизації житла на родичів у випадку використання власного права на приватизацію;*

● [Рішення ВККС від 19.05.2017 №79/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): в 2011 році кандидат як суддя отримала в користування службове житло. Ордер на користування був оформлений на кандидатку, її чоловіка, доньку та матір чоловіка. Як встановила Комісія, ні матір, ні дочка чоловіка членами сім'ї кандидатки не були. В 2013 році квартиру було виключено з числа службових, і вже наступного року чоловік кандидатки її приватизував та через декілька місяців подарував кандидатці. Кандидатка визнала, що з числа включених в ордер осіб, право на безоплатну приватизацію не використали лише чоловік та його донька і матір. В рішенні вказано, що: *"Встановлені обставини щодо одержання службового житла на осіб,*

які не належали до членів родини у розумінні Положення, виведення житла з числа службового, приватизація цього житла та подальше відчуження на користь судді через нетривалий період часу після призначення кандидата на посаду судді ВГСУ засвідчують недотримання суддею ... етичних норм та дають Комісії підстави для висновку про те, що кандидат, використовуючи гарантоване статтею 132 Закону № 2453-VI право на забезпечення житлових умов, не у правовий спосіб набула у власність виділене їй суспільством для здійснення повноважень службове житло". Схожу позицію ВККС зайняла і в рішенні від 24.04.2017 [№62/вс-17](#);

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 21.01.2019 №58/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): після переведення на роботу до м.Києва, кандидат отримав в користування квартиру як суддя. Через декілька років в цій квартирі зареєструвалися батьки дружини кандидата, які вже через рік її приватизували і ще через рік подарували своїй доньці (дружині кандидата). Своє право на приватизацію кандидат використав раніше, і як вказано в рішенні: "батьки його дружини постійно у квартирі у м. Києві не проживали, а проживали у м. Кам'янець-Подільському Хмельницької області, про що кандидатом було зазначено в анкеті. Інформація про перебування їх на черзі потребуючих поліпшення житлових умов також відсутня. Таким чином потреби реєструвати місце проживання у квартирі в м. Києві та проживати там у тестя і тещі судді не було, з чого можна зробити висновок, що такі дії були вчинені виключно з метою приватизації зазначеної квартири в обхід норм законодавства". ВККС та ГРМЕ зазначили, що такі обставини вказують на умисне створення кандидатом штучних передумов для приватизації квартири в м.Києві та подальшої передачі її у власність дружини кандидата особами, які не були членами його сім'ї в розумінні Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду";

- [Рішення Етичної ради від 20.01.2023 №11](#) (конкурс до ВРП): у 2007 році кандидат, будучи прокурором, приватизував на ім'я свого сина квартиру, отриману від держави. У зв'язку з переведенням в інший район, у 2011 році він набув право користування на житловий будинок, отриманий від селищної ради. Того ж року цей будинок приватизував двоюрідний брат кандидата, який останні 7-8 років проживає в Польщі. Через три дні після приватизації брат видав довіреність на дружину кандидата на право розпорядження цим майном. На думку Етичної ради, приватизація братом кандидата службового житла, в якому кандидат проживав, за відсутності у самого кандидата права на приватизацію цього житла, не узгоджується із професійними етичними вимогами та не сприяє формуванню довіри суспільства до кандидата;

→ приватизації житла з подальшим його відчуженням у короткі строки;

- [Рішення Етичної ради від 20.01.2023 №8](#) (конкурс до ВРП): у 2005 році кандидат, як прокурор, отримав ордер на вселення у квартиру в м.Києві. Згодом в

цій квартирі зареєструвалася його мати, яка приватизувала її і продала. Внаслідок цього, на момент співбесіди кандидат проживав в орендованій квартирі і був зареєстрований у відомчому гуртожитку. Етична рада розцінила факт продажу матір'ю кандидата придатної для проживання в ній квартири, яку кандидат безоплатно одержав, як особа, що потребує покращення житлових умов, як штучне погіршення житлових умов з подальшим набуттям права на повторне безоплатне отримання кандидатом житла за рахунок держави;

→ *повторної приватизації житла*

- [Рішення Етичної ради від 16.03.2023 №18](#) (конкурс до ВРП): кандидат, як прокурор, двічі безоплатно отримала та приватизувала службове житло від держави (у м. Запоріжжя та м.Києві). Як зазначила Етична рада: *"кандидат, всупереч вимогам Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду" двічі скористалась правом на безоплатне поліпшення своїх житлових умов та приватизувала одразу два об'єкти нерухомого майна. Крім того, кошти від продажу об'єкта нерухомості у місті Запоріжжі, які ... могла б витратити на придбання житла у місті Києві, вона витратила на будівельні та ремонтні роботи у приватизованій квартирі у місті Києві".*

1.3.6) безоплатне набуття майна в порядку приватизації в строки, спосіб або на умовах, які були сприятливішими за ті, що пропонувалися іншим громадянам;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 18.01.2019 №47/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): в уповноважених органів виникли сумніви щодо приватизації у 2018 році чоловіком кандидатки земельної ділянки, що межує із земельною ділянкою, яку кандидатка придбала у Київській області у 2017 році. Кандидатка пояснювала, що після придбання ділянки вона виявила: *"... особа не оформила права власності на сусідню, тому чоловік скористався своїм правом на безоплатну приватизацію землі та отримав її у власність".* Як вказано в рішенні: *"Кандидат не вказала точних відомостей щодо того, як це було виявлено, коли саме її чоловік звернувся до органу місцевого самоврядування із заявою про надання земельної ділянки, скільки осіб зверталися до того ж адресата із заявами аналогічного змісту, чому чоловік ... отримав саме сусідню земельну ділянку, а не будь-яку іншу, що перебувала на території сільської ради. З усних пояснень кандидата також не встановлено, які дозвільні документи вже мала особа, яка претендувала на виділення цієї ділянки раніше, на якій стадії нею було припинено процес отримання ділянки у власність, а також чи не відбувся фактичний продаж земельної ділянки";*

- [Рішення ВККС від 11.02.2019 №188/вс-19 \(конкурс до Верховного Суду\):](#) земельне законодавство визначає, що громадянин має право на безоплатну

приватизацію земельних ділянок у межах відповідних норм, але таке право може бути реалізоване лише один раз по кожному виду використання ділянок. Кандидат не змогла переконливо пояснити, як вона двічі приватизувала земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства;

- [Рішення Етичної ради від 20.01.2023 №11](#) (конкурс до ВРП): у період з 2008 по 2021 роки кандидат та його близькі особи безоплатно отримали дев'ять земельних ділянок. Ці ділянки були розташовані у районах, на які поширювалася територіальна юрисдикція органів прокуратури, в яких кандидат працював на момент приватизації або до того. Крім того, більшість ділянок або були продані, або не використовувалися за цільовим призначенням. В рішенні вказано: *"Враховуючи значну кількість безоплатно набутих у власність земельних ділянок, невикористання більшості з цих ділянок за цільовим призначенням, отримання земельних ділянок саме на території районів, на які поширювалася територіальна юрисдикція органів прокуратури, в яких кандидат займав посаду прокурора, та що одну з земельних ділянок набув у власність неповнолітній син кандидата, Етична рада має обґрунтовані сумніви щодо зловживання кандидатом своїми правами та, відповідно, щодо дотримання кандидатом вимог етичних норм";*

- [Рішення ВККС від 15.01.2024 №3/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя та її близькі особи протягом трьох місяців після прийняття нею судового рішення, яким сільській раді передано у власність земельну ділянку, отримали від цієї сільської ради у власність три суміжні земельні ділянки. Комісія вказала, що це не тільки порушує положення Кодексу суддівської етики, але й *"знецінює віру громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду";*

- [Рішення ВККС від 12.02.2024 №50/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя в порядку безоплатної приватизації отримав право власності на земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. Ділянка була надана місцевою радою, на яку поширюється юрисдикція суду, де здійснює правосуддя суддя. Земельні ділянки отримали й інші судді цього суду. Як вказала Комісія, така практика може призвести до сумнівів в об'єктивності, розсудливості та законслухняності суддів у справах, де стороною виступає відповідна місцева рада. Саме тому у стороннього спостерігача можуть виникнути об'єктивні сумніви порушення суддями ст.3 Кодексу суддівської етики.

1.3.7) шляхом укладення удаваного правочину;

- [Рішення ВРП від 05.09.2017 №2622/0/15-17](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): в 2007 році стороння особа подарувала судді будинок та дві земельні ділянки. Суддя визнав, що шляхом укладення договору дарування сторони фактично оформили договір

купівлі-продажу. Таким чином суддя намагався забезпечити свої інтереси та інтереси своїх дітей від можливих претензій дружини. ВРП вказала, що: *"вчинення суддею удаваного правочину дарування, який приховував договір купівлі-продажу з метою порушення законних прав дружини, а тим більше, виявлене під час засідання Вищої ради правосуддя ставлення до таких дій як до цілком нормальної поведінки, допустимої для судді, породжує обґрунтований сумнів щодо відповідності кандидата критерію доброчесності чи професійної етики та свідчить про наявність обставин, які можуть негативно вплинути на суспільну довіру до судової влади у зв'язку з призначенням ... на посаду судді"*.

- [Рішення ВККС від 19.03.2024 №347/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидат подарував земельну ділянку брату судді, який неодноразово розглядав справи, що в них кандидат брав участь як представник. Крім сумнівності такого відчуження, члени Комісії звернули увагу на пояснення кандидата, який пояснив мотиви укладення договору дарування замість купівлі-продажу небажанням нести витрати на експертну грошову оцінку земельної ділянки та тяганину зі сплати податків. Це також було визнано як одна з обставин, що свідчить про невідповідність кандидата критеріям, які висуваються до кандидатів на посаду судді.

ПОКАЗНИК 2: ПРОФЕСІЙНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Представники системи правосуддя повинні виконувати свої професійні обов'язки не лише компетентно, тобто, володіючи необхідними знаннями, навичками та вміннями, але, що не менш важливо, – добросовісно, тобто, незалежно, неупереджено та сумлінно. Без одночасного поєднання цих двох вимог довіра до прийнятих рішень та до системи правосуддя в цілому неможлива.

В межах конкурсних процедур та кваліфікаційного оцінювання уповноважені органи звертають увагу на добросовісність та належність здійснення професійних обов'язків суддями (кандидатами), які оцінюються не тільки з точки зору професійності, але насамперед в контексті добросовісності. Водночас, порівняно з "майновою" добросовісністю, неналежне виконання професійних обов'язків не так часто ставало підставою для визнання особи такою, що не відповідає критерію добросовісності або істотно негативно впливало на результати такої оцінки. Зокрема, за нашими підрахунками це мало місце у 137 рішеннях, що становить близько 44% від загальної кількості проаналізованих рішень.

2.1. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив вимоги щодо несумісності

- [Рішення ВККС від 13.04.2018 №321/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя протягом декількох років був власником акцій, які були ним відчужені лише у день проведення співбесіди з Комісією. ВРП [погодилася](#)⁴ з рекомендацією ВККС про звільнення, вказавши, що суддя проявив недбале ставлення до виконання покладених на нього обов'язків щодо дотримання вимог законодавства у сфері запобігання корупції. Крім того, рада звернула увагу, що належним доказом відчуження акцій є виписка з рахунку в цінних паперах.

Додатково див. рішення ВККС від 24.04.2017 [№59/вс-17](#), від 26.03.2024 [№380/дс-24](#);

- [Рішення ВККС від 06.02.2019 №171/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат, перебуваючи у статусі судді, у 2002 році брав участь у виборах до Верховної Ради, у 2006 році – у місцевих виборах, у 2007-2008 роках виконував повноваження першого заступника Голови Державної податкової служби. Комісія вказала, що: *"зайняття кандидатом посади в іншому органі державної влади, самовисування та висування від політичної партії у виборчому процесі, що вказує на реалізацію ним політичного інтересу, як основи політичної діяльності, є несумісним із зайняттям посади судді"*;

⁴ Рішенням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.05.2021 у справі [№9901/349/20](#) у задоволенні позову судді про скасування цього рішення відмовлено.

• [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №11](#) (конкурс до ВРП): на момент складення присяги судді, кандидат був зареєстрований фізичною особою-підприємцем і припинив таку діяльність лише через два роки. Пояснення кандидата про те, що заяву до державного реєстратора він подав ще у 2012 році і з того моменту не здійснював підприємницьку діяльність, Етична рада не сприйняла, вказавши: *"наявність самого факту перебування [кандидата – прим.авт.] понад два роки одночасно у правовому статусі судді та фізичної особи-підприємця ставить під сумнів дотримання кандидатом етичних норм і демонстрацію бездоганної поведінки в професійній діяльності та особистому житті"*;

• [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №14](#) (конкурс до ВРП): будучи суддею, кандидат отримав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Етична рада вказала, що сам факт отримання діючим суддею такого свідоцтва, навіть за умови зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, викликає обгрунтований сумнів у дотриманні кандидатом професійної етики та не спрямовані на зміцнення довіри до судової влади та авторитету правосуддя.

Аналогічну позицію Етична рада зайняла і в рішенні від 20.01.2023 [№4](#), згідно з яким, діючий прокурор отримав адвокатське свідоцтво та зупинив його в день отримання. Рада відзначила, що намір проходити процедури кваліфікаційного іспиту, стажування та отримати адвокатське свідоцтво перебуваючи на посаді прокурора, є завідомо нелегітимним наміром, оскільки прогнозовано призводить до виникнення обставин несумісності.

2.2. Суддя (кандидат на посаду судді) безпосередньо втручався, вчиняв дії або допускав бездіяльність, які сприяли втручанню або не реагував на відомі йому випадки втручання у роботу системи автоматизованого розподілу справ

• втручання в автоматизований розподіл справ у Вищому господарському суді України (див. рішення ВККС в межах конкурсу до Верховного Суду від 24.04.2017 [№61/вс-17](#), [№62/вс-17](#), від 19.05.2017 [№79/вс-17](#), від 07.06.2017 [№96/вс-17](#), від 04.07.2017 [№169/вс-17](#)): Генеральна прокуратура проводила розслідування щодо втручання керівництва Вищого господарського суду України у 2011-2014 роках у роботу автоматизованої системи документообігу суду. Втручання здійснювалося шляхом введення значної кількості штучних спеціалізацій, які закріплювалися за одним-двома суддями і за змістом спірних правовідносин були тотожними до спеціалізацій, закріплених за іншими суддями, проте за своїм формулюванням носили індивідуальний характер. Вказане Комісія розглядала як створення можливостей для втручання у здійснення правосуддя та впливу на суддів, що вказувало на існування загроз для їх незалежності, яким останні не протидіяли;

● [Рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 №71/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): за результатами аудиту, проведеного Державною судовою адміністрацією України, в суді було виявлено декілька десятків тисяч випадків втручання в роботу автоматизованої системи розподілу справ щодо зміни спеціалізації суддів, а також численні інші втручання. Впродовж цього періоду кандидат тривалий час виконував обов'язки голови суду. ВККС та ГРМЕ не сприйняли пояснення кандидата, що йому не було відомо про ці випадки, зважаючи на значну кількість втручань і обсяг повноважень кандидата, як голови суду. Той же звіт аудиту і численні випадки втручання стали однією з підстав у 2018 році для [відмови](#) ВРП у внесенні подання про призначення на посаду судді іншого кандидата, який у той період також займав посаду голови суду⁵.

Додаткові коментарі:

а) у справі щодо втручання в автоматизований розподіл у Вищому господарському суді ВККС, оцінюючи суддів, враховувала: (1) чи був відповідний суддя віднесений слідством до групи суддів, на яких автоматизований розподіл відбувався безальтернативно; (2) рівень навантаження, який для таких суддів, як правило, був істотно вищий ніж в їхніх колег. Вказані обставини у сукупності давали підстави членам Комісії вважати, що у суді існувала практика розподілу справ між суддями без дотримання передбачених законом принципів.

В окремих рішеннях ВККС вказувала, що суддя не могла не знати, що в такий спосіб здійснюється втручання в автоматизований розподіл, а тому вона мала протидіяти цьому. Зокрема, в рішенні від 04.07.2017 [№169/вс-17](#) Комісія вказала, що суддя, "якій були відомі визначені законодавством принципи функціонування автоматизованої системи документообігу, мала усвідомлювати імовірність безальтернативного розподілу її справ, у допустимий спосіб протидіяти таким загрозам, принаймні стосовно себе, та діяти на попередження можливих порушень встановленого законодавством порядку визначення складу суду для розгляду конкретної справи та принципів функціонування автоматизованої системи документообігу суду". Аналогічна позиція була сформульована в рішенні від 07.06.2017 [№96/вс-17](#).

Тобто, стандарти доброчесності вимагають від судді не тільки не розглядати справу, яка потрапила на його розгляд з порушенням визначеного законодавством порядку розподілу, але й вживати активних дій для попередження таких випадків та активно відстоювати суддівську незалежність;

⁵ Законність рішення підтверджена рішенням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.02.2019 у справі [№9901/698/18](#) (не набрало законної сили).

b) в цілях застосування цього індикатора під системою автоматизованого розподілу справ слід розуміти будь-яку систему, яка забезпечує випадковий розподіл звернень, скарг, матеріалів, справ між членами/посадовцями відповідного органу. Приміром, такі системи функціонують також у ВРП та ВККС. Втручання в роботу цих систем є надзвичайно небезпечним, оскільки породжує обґрунтовані сумніви у незалежності та неупередженості визначеного доповідача/відповідального виконавця за відповідними матеріалами та дискредитує роботу органу. Толерування такого втручання будь-якими особами, яким відомо про нього, є несумісним з критеріями доброчесності.

2.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії чи приймав рішення в умовах конфлікту інтересів, про який він не повідомив та/або не вжив інших заходів для його врегулювання

- [Рішення ВККС від 21.06.2017 №135/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат у 2015-2016 роках неодноразово розглядав справи, в яких брали участь представники юридичної фірми (суддя призначав працівників цієї фірми як арбітражних керуючих у справах про банкрутство), з якою в цей час співпрацювала його дружина і отримувала значний дохід;

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 №71/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат розглядав справу про визнання безхазяйним майном земельних ділянок, в якій брала участь сільська рада, виконавчий комітет якої очолював його батько. За результатами розгляду справ земельні ділянки було передано відповідній територіальній громаді. В цих справах прокурор звернувся до суду саме на підставі звернень батька кандидата. В рішенні вказано, що за таких умов кандидат мав заявити про самовідвід і те, що він цього не зробив, *"викликає обґрунтований сумнів щодо дотримання ним етичних принципів і, як наслідок, відповідності кандидата критерію доброчесності, наявності необхідних знань і практичних навичок"*. Аналогічний сумнів у ВККС та ГРМЕ виник і у зв'язку з розглядом іншим кандидатом справи, в якій як представники брали участь його адвокати (рішення від 18.01.2019 [№54/вс-19](#));

- [Рішення ВККС від 20.02.2019 №225/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат розглядав справу за участю товариства, акціями якого він на той момент володів. Кандидат вказав, що він здійснював запити до Ради суддів України та Національного агентства з питань запобігання корупції щодо цієї ситуації, але відповіді не отримав. Втім, Комісія звернула увагу, що жодних письмових доказів на підтвердження цих дій кандидат не надав;

- [Рішення ВККС від 22.02.2019 №254/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат неодноразово розглядав справи за участю, як він згодом пояснив,

свого друга дитинства. При цьому, теща кандидата навіть придбавала для цієї особи авто і надавала йому довіреність на розпорядження. В цю довіреність, за пропозицією цієї особи, був включений і кандидат. В іншому випадку, кандидат розглядав справи за участю свого сусіда за попереднім місцем проживання, якому теща принаймні двічі давала довіреності на розпорядження авто. Як вказала ВККС: *"кандидат ... спровокував стосунки, які не відповідають статусу й посаді, так, щоб це стало зрозумілим навіть сторонньому спостерігачеві. Ці факти дають підстави для обґрунтованого сумніву в сприйнятті й утвердженні кандидатом фундаментальних засад професійної етики і доброчесності суддів"*. Варто відзначити, що наявність особистих стосунків судді з одним з учасників провадження отримувала також негативну оцінку й Етичної ради (рішення від 07.05.2022 [№6](#), від 01.11.2022 [№47](#), [№58](#));

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №73](#) (конкурс до ВРП): кандидат розглянув справу за участю гаражного кооперативу, з яким мав правовий зв'язок (користувався земельною ділянкою, на якій розміщений металевий гаражний бокс, сплачував членські внески). Етична рада визнала, що в таких умовах кандидат як суддя діяв в умовах конфлікту інтересів і його дії викликають обґрунтовані сумніви у неупередженості.

Додаткові коментарі:

а) антикорупційне законодавство оперує поняттями "реального конфлікту інтересів", під яким розуміється суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень", та "потенційного конфлікту інтересів" – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень (ст.1 Закону України "Про запобігання корупції"). Законом визначено порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Крім того, при розгляді судових справ, конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом.;

б) конфлікт інтересів зумовлює втрату суспільної довіри до службової особи та органу влади, в якому вона працює⁶. Особливо небезпечними є ситуації, коли в умовах конфлікту інтересів приймаються судові рішення, оскільки в такому

⁶ Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: коментар статей 28-36 Закону "Про запобігання корупції" (витяг з книги: Науково-практичний коментар до Закону України "Про запобігання корупції" / Наук. ред. Хавронюк М. І. – К.:Baite, 2018) (с.231): <https://pravo.org.ua/konflikt-interesiv-zapobigannya-ta-vregulyuvannya/>

випадку порушується одне з основоположних прав людини (право на справедливий судовий розгляд), підривається довіра до прийнятого рішення та всієї судової системи. Саме тому, виявлення та аналіз випадків, які можуть свідчити про прийняття рішень, вчинення дій суддею (кандидатом) в умовах конфлікту інтересів відіграє важливу роль в контексті оцінювання доброчесності;

с) зважаючи на автономність процедури оцінювання доброчесності, відсутність рішення уповноваженого органу про встановлення в діях особи ознак конфлікту інтересів не має наперед визначального значення. Втім, вжиття суддею (кандидатом) заходів з метою запобігання чи врегулювання конфлікту інтересів (отримання роз'яснення від уповноваженого органу, розкриття інформації учасникам справи, заявлення самовідводу) є тими факторами, які повинні враховуватися для обґрунтування правомірності дій судді.

2.4. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію доброчесності або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості

- [Рішення ВККС від 15.05.2017 №72/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат повідомив недостовірні відомості щодо неприйняття ним рішень, передбачених ст.3 Закону України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні" (п.17 декларації доброчесності в редакції рішення ВККС від 31.10.2016 [№137/зп-16](#)). Комісією було встановлено, що суддя брав участь в апеляційному перегляді рішення про заборону мирних зібрань у 2013 році.

Аналогічні обставини щодо повідомлення недостовірних відомостей в п.17 декларації доброчесності через прийняття рішень, передбачених ст.3 вказаного Закону, стали однією з підстав для рішень ВККС від 04.07.2017 [№166/вс-17](#), від 26.04.2017 [№65/вс-17](#), від 28.04.2017 [№68/вс-17](#), від 07.06.2017 [№99/вс-17](#), від 07.07.2017 [№172/вс-17](#), від 27.11.2023 [№26/ко-23](#), рішення Етичної ради від 01.11.2022 [№82](#), рішення ВРП від 23.08.2018 [№2696/0/15-18](#);

- [Рішення ВККС від 04.07.2017 №168/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат повідомив недостовірні відомості щодо невчинення ним вчинків, що можуть мати наслідком притягнення до відповідальності (п.22 декларації доброчесності в редакції рішення ВККС від 31.10.2016 [№137/зп-16](#)). Зокрема, рішенням Вищої ради юстиції стосовно кандидата було відмовлено у відкритті дисциплінарної справи через сплив строків притягнення до відповідальності. Водночас рада констатувала порушення кандидатом норм процесуального права, а тому він мав повідомити про цей факт в декларації доброчесності.

Аналогічні обставини щодо повідомлення недостовірних відомостей в п.22 декларації доброчесності вказані і в рішенні ВККС від 23.11.2023 [№21/ко-23](#) (щодо

судді був складений протокол про адміністративне правопорушення за ст.124 КУпАП), рішенні Етичної ради від 01.11.2022 [№78](#) (кандидат був притягнутий до адміністративної відповідальності за порушенням правил дорожнього руху; через декілька років кандидат був притягнутий до адміністративної відповідальності за ч.1 ст.130 КУпАП, але на момент заповнення декларації доброчесності рішення не набрало законної сили), рішенні ВРП від 06.06.2017 [№1397/0/15-17](#) (щодо кандидата в суді розглядалося питання про притягнення до адміністративної відповідальності за ч.1 ст.130 КУпАП);

- [Рішення ВККС від 19.09.2018 №1629/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя не подав декларації доброчесності та родинних зв'язків. 26.03.2019 ВРП [задовольнила](#) рекомендацію ВККС про звільнення судді із займаної посади, вказавши, що: *"бездіяльність судді ... як носія судової влади в Україні в частині невиконання ним вимог пункту 3 частини сьомої статті 56 Закону України "Про судоустрій і статус суддів", яким регламентовано обов'язок судді подавати декларації доброчесності судді та родинних зв'язків судді не узгоджується з принципами та стандартами професійної і етичної поведінки судді"*⁷;

- [Рішення ВККС від 11.02.2019 №189/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат у п.15 декларації доброчесності (в редакції рішення ВККС від 31.10.2016 [№137/зп-16](#)) повідомив недостовірні відомості щодо відсутності випадків втручання в його діяльність по здійсненню правосуддя. Комісія встановила, що наявність таких випадків кандидат сам підтвердив під час одного з інтерв'ю.

Аналогічні обставини щодо повідомлення недостовірних відомостей в п.15 декларації доброчесності вказані і в рішенні ВККС від 06.02.2019 [№172/вс-19](#) (кандидат разом з іншими суддями зверталася з повідомленням про втручання в їхню діяльність, проте не вказала про це в декларації доброчесності).

2.5. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію родинних зв'язків або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості

- [Рішення ВККС від 24.05.2017 №81/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат не повідомив в декларації родинних зв'язків, що його теща є адвокатом;

- [Рішення ВККС від 01.02.2019 №149/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): в анкеті кандидата на посаду судді кандидат зазначив членом сім'ї особу, з якою спільно проживає, але не перебуває в шлюбі. Ця особа займає посаду начальника відділу в одному з апеляційних судів. Проте, в декларації родинних зв'язків інформацію про цю особу кандидат не вказав;

⁷ Законність рішення підтверджена постановою Великої палати Верховного Суду від 16.06.2022 у справі [№9901/57/19](#).

- [Рішення Етичної ради від 30.06.2022 №29](#) (конкурс до ВРП): кандидат у декларації родинних зв'язків не вказала свого батька, який був депутатом районної ради. Етична рада відкинула пояснення, що їй не було про це відомо, вказавши, що: *"вона могла і повинна була вжити заходів для з'ясування інформації про всі відомості з метою повного та точного заповнення своїх декларацій"*;
- [Рішення ВККС від 20.11.2023 №18/ко-23](#) (кваліфікаційне оцінювання): в декларації родинних зв'язків суддя не вказала, що її чоловік є адвокатом. Пояснення судді про те, що в неї була відсутня інформація про реальне здійснення чоловіком адвокатської діяльності, Комісія оцінила критично, зважаючи на те, що декларант: *"не могла не розуміти різницю між статусом особи як адвоката (наявність чого вже є підставою для внесення відомостей до декларації) та здійсненням повноважень адвоката"*;
- [Рішення ВККС від 08.02.2024 №119/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): кандидат в декларації родинних зв'язків не вказав відомості про батька, який є адвокатом;
- [Рішення ВККС від 19.02.2024 №58/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя не подав декларацію родинних зв'язків. Додатково див. рішення ВККС від 19.09.2018 [№1629/ко-18](#);

2.6. Суддя допускав поведінку, яка призвела до істотних порушень матеріального чи процесуального законодавства, або істотного порушення основоположних прав і свобод, або очевидного та істотного порушення права на справедливий суд або до значного суспільного резонансу при наявності фактів, які свідчать про обгрунтованість сумніву у чесності, неупередженості чи непідкупності судді та невмотивованість таких дій, що негативно впливає на авторитет правосуддя та суспільну довіру до суду⁸

- [Рішення ВККС від 26.06.2017 №148/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): Комісія звернула увагу на численні порушення допущені кандидатом, як третейським суддею. Як вказано в рішенні: *"кандидат як третейський суддя при неодноразовому розгляді справ відповідної категорії [щодо нерухомого майна – прим.авт.] мала усвідомлювати, що факт незалучення до участі у справі осіб, прав та інтересів яких стосуються прийняті нею рішення, а також розгляд справ, які мають вирішуватися судами загальної юрисдикції з дотриманням правил виключної підсудності, свідчить про порушення нею вимог чинного законодавства. Наведені обставини дають підстави для висновку про невідповідність кандидата*

⁸ Текст індикатора було практично повністю взято з [Індикаторів визначення невідповідності суддів \(кандидатів на посаду судді\) критеріям доброчесності та професійної етики](#), затверджених рішенням Громадської ради доброчесності від 11.01.2019 (в редакції рішення від 16.12.2020).

високим критеріям професійної етики та добросовісності, які ставляться до судді Верховного Суду”;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №64](#) (конкурс до ВРП): кандидат допустила суттєві процесуальні порушення при розгляді клопотання про накладення арешту, за що була притягнута до дисциплінарної відповідальності. В іншому випадку, через декілька місяців після постановлення ухвали про накладення арешту на майно, суддя за власною ініціативою, шляхом виправлення описки, внесла зміни в резолютивну частину змінивши перелік арештованого майна. Етична рада вважала, що суддя таким чином змінила суть рішення та вийшла за межі власних повноважень. Вказані дії були визнані такими, що є несумісними з показником сумлінності;

- [Рішення ВККС від 11.12.2023 №46/ко-23](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя закрила провадження у справі про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст.130 КУпАП та передала матеріали справи на розгляд трудовому колективу для вжиття заходів відповідно до ст.21 згаданого кодексу. Водночас, внаслідок викладення в новій редакції ст.21 КУпАП, вона не могла бути застосована у цій справі. Комісія додатково звернула увагу, що мотиви застосування згаданої статті є незрозумілими, оскільки правопорушник не виконав вимогу працівників поліції зупинитися, а потім був зупинений шляхом переслідування;

- [Рішення ВККС від 16.01.2024 №12/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя під час Революції Гідності ухвалила постанову, якою обмежила проведення мирних зібрань. Проте, Комісія відзначила, що за своєю суттю, ухвалене рішення встановлювало постійно діючу заборону на проведення мирних зібрань необмеженому колу осіб. Така заборона порушувала приписи статті 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Зважаючи на відсутність в рішенні мотивів, які зумовлювали таку заборону, ВККС відзначила очевидність його свавільності. Аналогічний підхід щодо несумісності зі стандартами добросовісності свавільної, невмотивованої заборони мирних зібрань під час Революції Гідності був використаний і в рішенні ВККС від 18.01.2024 [№23/ко-24](#), рішеннях ВРП від 20.06.2017 [№1638/0/15-17](#)⁹, від 07.11.2017 [№3602/0/15-17](#)¹⁰, [№3603/0/15-17](#)¹¹, від 28.11.2017 [№3803/0/15-17](#)¹²;

⁹ Законність рішення підтверджена постановою Великої палати Верховного Суду від 27.06.2019 у справі [№800/291/17](#).

¹⁰ Законність рішення підтверджена рішенням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 07.02.2018 у справі [№800/546/17](#).

¹¹ Законність рішення підтверджена постановою Великої палати Верховного Суду від 04.04.2019 у справі [№800/551/17](#).

¹² Законність рішення підтверджена рішенням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 12.04.2018 у справі [№9901/21/17](#).

• інші рішення, в яких уповноважені органи при оцінюванні доброчесності звернули увагу на істотні порушення норм матеріального та процесуального права, допущені суддями під час розгляду справ: рішення ВККС від 07.07.2017 [№172/вс-17](#), від 23.11.2023 [№21/ко-23](#), від 29.01.2024 [№34/ко-24](#), від 05.02.2024 [№38/ко-24](#), рішення ВРП від 04.04.2019 [№1044/0/15-19](#), від 20.06.2017 [№1637/0/15-17](#), від 10.10.2017 [№3219/0/15-17](#), від 24.10.2017 [№3391/0/15-17](#).

Додаткові коментарі:

а) об'єктивно неможливо вичерпно встановити всі випадки, коли істотне порушення норм матеріального, процесуального права чи основоположних прав і свобод людини може свідчити про невідповідність судді критерію доброчесності, зважаючи як на різноманітність судових спорів та обставин їх розгляду, так і на динаміку суспільних відносин, які зумовлюють виникнення таких спорів;

б) одним з проблемних аспектів застосування цього індикатора на практиці є гарантії суддівської незалежності, які визначають, що система оскарження є по суті єдиним способом, у який судді можуть вважатися відповідальними за свої рішення, за винятком випадків, коли суддя діяв недобросовісно (п. 23 Висновку Консультативної ради європейських суддів [№18 \(2015\)](#) про місце судової влади та її відносини з іншими гілками влади в сучасних демократіях). В ч.4 ст.126 Конституції України визначено, що суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

В перших рішеннях, які ухвалювала ВРП за результатами розгляду рекомендацій ВККС щодо звільнення суддів, які не пройшли кваліфікаційне оцінювання, Рада вказувала, що: *"надання оцінки постановам, ухваленим суддею ... у процесі кваліфікаційного оцінювання не у спосіб, передбачений чинним законодавством, позбавляє правової підстави рішення Комісії"* (див. рішення ВРП від 09.07.2020 [№2073/0/15-20](#), від 11.02.2021 [№329/0/15-21](#)).

Водночас оцінювання доброчесності судді (кандидата), яке не охоплюватиме дослідження судових справ та рішень, ухвалених ним, зокрема таких, які сприймаються як свавільні, безумовно буде неповним. Саме тому, уповноважені органи, досліджуючи доброчесність судді (кандидата), звертають увагу і на результати його професійної діяльності. Як зазначила ВККС в рішенні від 11.12.2023 [№46/ко-23](#): *"предметом перевірки під час оцінювання судді на відповідність займаній посаді є не мотиви ухвалення ним рішення, а поведінка під час розгляду справ та ухвалення рішення: чи не суперечить вона завданням відповідного виду судочинства та чи не має ознак очевидно неправильного чи свавільного застосування закону"*. Схожу позицію займає і Етична рада, яка в рішенні від

01.11.2022 [№55](#) відзначила, що хоч до повноважень ради і не належить перевірка законності судових рішень, але організація суддею процесу підготовки до розгляду судової справи, безпосереднє ведення судового засідання, планування робочого часу, дії та поведінка судді під час здійснення правосуддя можуть бути елементами оцінки рівня професійної етики судді.

с) в контексті оцінювання за цим індикатором, уповноважені органи враховують рішення дисциплінарних органів (в тому числі, якщо було відмовлено у притягненні до дисциплінарної відповідальності у зв'язку зі спливом строків давності), судів вищих інстанцій, Європейського суду з прав людини, а також матеріали кримінальних проваджень. При цьому, зважаючи на автономність процедури оцінювання, такі рішення не мають наперед визначального значення. Наприклад, як зазначила Велика палата Верховного Суду в п.64 постанови від 04.04.2019 у справі [№800/551/17](#): *"висновки дисциплінарного органу ВРП щодо відмови у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності не мають обов'язкового значення для ВРП при вирішенні питання щодо призначення судді на посаду, оскільки навіть урахування висновків дисциплінарного органу ВРП про те, що допущені суддею порушення під час обмеження нею прав на мирні зібрання були неумисними та не містили ознак істотного дисциплінарного проступку, жодним чином не виключає того, що зазначені обставини можуть негативно вплинути на суспільну довіру до судової влади у разі призначення на посаду судді. Форма вини і загалом наявність або відсутність у діях судді складу дисциплінарного проступку не мають вирішального значення при вирішенні цього питання"*.

ВККС в рішенні від 16.01.2024 [№12/ко-24](#) сформулювала схожий висновок, відзначивши, що непритягнення судді з певних причин, зокрема спливом строків, до дисциплінарної відповідальності не є автоматичним підтвердженням її добросовісності та додержання нею вимог щодо професійної етики;

d) важливими факторами, які підлягають врахуванню при оцінюванні дій судді (кандидата) за цим індикатором є соціальний контекст, в якому розглядалася справа чи ухвалювалося рішення. Приміром, таким фактором є події Революції Гідності. Як зазначила ВККС в рішенні від 23.11.2023 [№21/ко-23](#): *"під час гострого соціального конфлікту в Україні з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року саме на суд було покладено визначальну роль у забезпеченні права на мирні зібрання та гарантування інших прав людини і основоположних свобод. Суддя в межах своїх повноважень мав забезпечити дотримання об'єктивного, безстороннього, неупередженого, незалежного та справедливого розгляду справ та конституційних засад судочинства, а його судові рішення мали відповідати найвищим стандартам у частині дослідження та аналізу всіх доводів сторін"*. Аналогічно і в справі [№9901/21/17](#) Касаційний адміністративний суд у складі

Верховного Суду погодився з позицією ВРП, що в умовах суспільно-політичної ситуації, яка склалася в Україні, ухвалення суддею у 2013 році постанови про обмеження права мирних зібрань у період Революції Гідності є обставиною, яка може негативно вплинути на суспільну довіру до судової влади (п.90 рішення від 12.04.2018).

2.7. Суддя без поважних причин допускав судову тяганину, якщо це призвело до порушення розумних строків розгляду справи, внаслідок чого, наприклад, певні учасники справи отримали вигоду чи переваги або зазнали невинуватених втрат, справу було закрито у зв'язку із закінченням строків притягнення до відповідальності, порушники уникнули покарання, захист порушених прав став істотно ускладненим, недоцільним, неможливим тощо¹³

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 18.01.2019 №48/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): Європейський суд з прав людини констатував порушення конвенційних положень у зв'язку з надмірною тривалістю судових проваджень, в розгляді яких брав участь кандидат. ВККС та ГРМЕ критично оцінили пояснення кандидата щодо тривалості підготовки справ до розгляду у зв'язку з надмірною завантаженістю та неможливістю впливу на суддів-доповідачів в інших справах, мотивуючи це тим, що у схожій справі, в якій кандидат був доповідачем він не вжив жодних заходів для прискорення розгляду справи чи врегулювання питання надмірного навантаження;
- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №55](#) (конкурс до ВРП): у 2018-2021 роках кандидат закрит у зв'язку зі впливом строків притягнення до адміністративної відповідальності 96 справ, з яких 41 справа стосувалася адміністративних правопорушень, передбачених ст.130 КУпАП¹⁴. Рада дослідила обставини своєчасності розгляду цих справ, та виявила: обставини планування графіку розгляду справ кандидатом дозволяють зробити висновок, що відкладення часто відбувались з урахуванням клопотань правопорушників з метою залучення захисника, витребування документів або допиту свідків, однак в подальшому захисник і правопорушник ігнорували засідання, свідки так і не з'являлись на засідання, документи до суду не надавались. В рішенні вказано, що: *"такі однотипні "сценарії" можливого ухилення від адміністративної відповідальності правопорушників, що прослідковується при аналізі розглянутих кандидатом упродовж 2018-2021 років справ, не знаходили відповідної реакції кандидата,*

¹³ Текст індикатора було практично повністю взято з [Індикаторів визначення невідповідності суддів \(кандидатів на посаду судді\) критеріям доброчесності та професійної етики](#), затверджених рішенням Громадської ради доброчесності від 11.01.2019 (в редакції рішення від 16.12.2020).

¹⁴ Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

спрямованої на усунення зловживань учасниками проваджень своїми процесуальними правами, зокрема вжиття усіх можливих заходів, спрямованих на своєчасний розгляд судових справ в межах установлених строків. Відсутність належного реагування кандидата створювало умови для уникнення правопорушниками відповідальності та закриттю проваджень за впливом строків накладення адміністративного стягнення”;

- [Рішення ВККС від 19.02.2024 №57/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): ГРД у висновку вказала, що суддя закриття щонайменше 50 справ через вплив строків притягнення до відповідальності за правопорушення, передбачені ст.130 КУпАП. При цьому, в рішеннях не були наведені пояснення причин, з яких справи не були розглянуті у встановлені законом строки. На відміну від інших ситуацій, коли члени Комісії досліджували обставини розгляду кожної справи, однією з підстав для висновку про невідповідність судді критерію доброчесності стало те, що суддя не надав жодних пояснень з приводу згаданих справ. В інших схожих випадках такою підставою стала неспроможність судді пояснити добросовісність своїх дій під час розгляду справ (див. рішення ВККС від 27.11.2023 [№26/ко-23](#), від 25.03.2024 [№77/ко-24](#));

- [Рішення ВККС від 26.02.2024 №61/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя неодноразово закривав за впливом строків притягнення до адміністративної відповідальності справи за ст.130 КУпАП. Комісія навіть виявила певну системність в діях судді відзначивши, що: *"типовим для судді було відкладення розгляду справи у першому судовому засіданні на іншу дату. При цьому, особа, яка притягувалася до адміністративної відповідальності, про відкладене судове засідання повідомлялася належним чином (висновок про це зроблено у постановках) та клопотання про відкладення не заявляла"*. Водночас, в інших схожих випадках, де правопорушники були притягнуті до відповідальності, суддя визнавав за можливе здійснювати розгляд справи за відсутності особи. Комісія також звернула увагу на непропорційно тривалі строки відкладення у справах, які в подальшому закривалися – "проміжні" засідання відкладалися більше як на місяць, в той час як засідання, в яких виносилися постанови про закриття провадження у справі призначалися у стислі строки. Вказані обставини в поєднанні дали підстави для висновку про наявність в діях судді ознак безпідставного затягування розгляду справ.

Додаткові коментарі:

а) зволікання з розглядом справи, особливо, якщо це призводить до уникнення притягнення до відповідальності осіб, які могли порушити закон, породжує обґрунтовані сумніви у неупередженості та сумлінності дій судді. В

поєднанні з системністю таких випадків або відходом судді при розгляді окремих справ від своєї звичайної практики, це може бути також непрямим свідченням корупційного впливу на результати розгляду справи. Саме тому, в останні роки уповноважені органи в контексті оцінювання доброчесності звертають уваги на випадки допущення судової тяганини, найчастіше у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за ст.130 КУпАП;

b) при аналізі практики судді у справах про адмінправопорушення, передбачені за ст.130 КУпАП, уповноважені органи звертають увагу на: (1) дату надходження матеріалів до судді та скільки часу він мав для розгляду справи в межах строків притягнення до відповідальності; (2) обґрунтованість і тривалість відкладень розгляду справи, в тому числі з огляду на поведінку особи, яка притягається до відповідальності. Доречним є також дослідження практики судді не лише в справах, які були закриті, але й в справах, в яких правопорушник був притягнутий до відповідальності задля виявлення випадків неоднакового підходу до розгляду схожих справ.

2.8. Суддя (кандидат на посаду судді) несумлінно виконував свої професійні обов'язки, якщо це мало систематичний характер або призвело до істотних негативних наслідків чи заподіяння шкоди авторитету правосуддя

- [Рішення ВККС від 24.04.2017 №63/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидата (адвокат) було притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Встановлено, що кандидат, достовірно знаючи про відсутність рішення суду щодо примусового вселення чи проникнення до спірного будинку, не роз'яснив клієнту законних шляхів поновлення його прав, допустив бездіяльність при проникненні клієнта до подвір'я будинку, пошкодженні майна й особисто спостерігав за його нищенням;

- [Рішення ВРП від 28.11.2017 №3804/0/15-17](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): кандидат (суддя) більше року без поважних причин була відсутня на робочому місці і відмовилися пояснити причини своєї відсутності;

- [Рішення ВККС від 30.05.2018 №837/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): в 2013 році суддя була притягнута до дисциплінарної відповідальності за заявою голови суду у зв'язку з невжиттям заходів щодо розгляду справ протягом встановленого законом строку, порушення строків виготовлення судових рішень та несвоєчасне направлення їх копій учасникам, довготривалість здачі розглянутих справ до канцелярії суду, порушення трудового розпорядку.

Схожі порушення були констатовані ВККС через декілька років, проте суддю не було притягнуто до відповідальності через сплив строків. Комісія також згадала

відкрити щодо судді дисциплінарну справу через зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення та несвоєчасного надання його копії для оприлюднення.

В рішенні не наведено, як саме обставини були враховані Комісією та не надана їх оцінка в контексті відповідності судді визначеним законом критеріям. Проте, за критеріями професійної етики та доброчесності суддя набрала лише 86 та 71 бал відповідно з можливих 250 балів. Ймовірно, саме ці обставини так негативно вплинули на результати оцінювання судді;

- [Рішення ВККС від 18.09.2018 №1611/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): Комісія виявила високий відсоток скасування судових рішень, що свідчило про низьку якість судочинства, яке здійснюється суддею. Аналіз підстав скасування та зміни судових рішень засвідчив низький рівень професійної компетентності судді. Ці обставини були оцінені комісією саме в контексті доброчесності судді, як такі, що у своїй сукупності свідчать про невідповідність поведінки судді вимогам ст.7 Кодексу суддівської етики¹⁵;

- [Рішення ВККС від 08.02.2019 №186/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат (адвокат) протягом тривалого часу не проходив підвищення кваліфікації, як цього вимагає Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Аналогічна обставина була врахована Етичною радою і в рішенні від 16.03.2023 [№28](#);

- [Рішення ВРП від 12.11.2020 №3099/0/15-20](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): кандидат (адвокат) неодноразово заявляв відводи суддям з підстав, не передбачених процесуальними законами. Як зазначила ВРП: *"кандидат на посаду судді ..., який має вищу юридичну освіту та надає кваліфіковану правову допомогу як фахівець у галузі права, не міг не усвідомлювати, що заявлення відводів суддям з підстав їх некомпетентності підриває авторитет правосуддя та довіру учасників провадження до суду"*;

- [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №21](#) (конкурс до ВРП): єдиною підставою для визнання кандидата (прокурор) таким, що не відповідає критеріям доброчесності та професійної етики стало притягнення його до дисциплінарної відповідальності у 2009, 2011 роках за фактичну втрату кримінальних справ та незабезпечення належного та вчасного реагування на порушення у сфері оподаткування, охорони дитинства, протидії насильства у сім'ї, охорони довкілля, охорони лісового фонду та інше. На думку Ради це є несумісним з критерієм сумлінності;

¹⁵ Суддя повинен старанно й неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки та вживати заходів для поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок.

● [Рішення Етичної ради від 16.03.2023 №28](#) (конкурс до ВРП): кандидат (адвокат) некоректно висловлювався на адресу судді та викликав поліцію на триваюче судове засідання, що мало на меті його зрив. Крім того, як зазначено в рішенні: *"кандидат свідомо ігнорував повістки ... суду, безпідставно не з'являвся в судові засідання, що спричинило затягування судового розгляду апеляційних скарг та порушення прав учасників провадження на розгляд справи в розумні строки. Фактично, кандидат це непрямо визнав, зазначивши в своїх поясненнях про те, що погодив з клієнтом тактику захисту"*. Такі дії зумовили наявність обгрунтованих сумнівів у ради щодо демонстрації бездоганної поведінки в професійній діяльності та особистому житті;

● [Рішення ВККС від 25.06.2024 №107/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): з березня 2017 року суддя не здійснював правосуддя у зв'язку із закінченням п'ятирічного строку його повноважень. Комісія вирішила дослідити чим суддя займався весь цей час. Суддя визнав, що до суду він з'являється з періодичністю 1-2 рази на тиждень, а решту часу приділяє самоосвіті. Проте, на уточнюючі запитання членів Комісії щодо форм та способів підвищення кваліфікації чітких та переконливих відповідей суддя надати не зміг. В рішенні вказано, що: *"Визнання ... факту появи у суді, де він займає штатну посаду, лише 1-2 дні протягом робочого тижня, тоді як судом здійснюється повний облік його робочого часу, свідчить про несумлінне виконання обов'язків судді та викликає обгрунтований сумнів у дотриманні ним правил доброчесності та професійної етики"*. Додатково Комісія звернула увагу на визнання суддею факту, що більшість рішень його електронним ключем підписував помічник, визнавши таку поведінку несумісною із показником сумлінності.

Додаткові коментарі:

а) однією із складових доброчесності є сумлінність, зокрема, щодо виконання професійних обов'язків. Як вказано в п.1.3.4 [Методології](#) оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена ВРП та членів ВРП критерію професійної етики та доброчесності, затвердженої рішенням Етичної ради від 09.12.2021 №5, сумлінність – це старанне, ретельне та відповідальне виконання своїх обов'язків, що свідчить про добросовісність професійної діяльності особи.

Недобросовісне чи недбале ставлення представника системи правосуддя до своїх посадових обов'язків підриває довіру не тільки до нього окремо, але і до всієї системи, оскільки може створити враження, що непрофесійність і безвідповідальність притаманні системі правосуддя загалом;

б) несумлінність у ставленні до професійних обов'язків в цілях застосування цього індикатора слід відмежовувати від некомпетентності, оскільки в

першому випадку особа володіє (або повинна була вжити заходів для того, щоб володіти) необхідними знаннями та навичками, проте внаслідок недбалого ставлення до своїх посадових обов'язків або неусвідомлення важливості тієї ролі, яка на неї покладена суспільством, допустила безвідповідальний підхід до роботи. В другому ж випадку, особа такими знаннями та навичками не володіє внаслідок чого допускає помилки у професійній діяльності. Рівень професійної компетентності, як правило, оцінюється на інших етапах процедур, пов'язаних з кар'єрою судді;

с) виходячи з аналізу практики оцінювання уповноваженими органами випадків несумлінного ставлення суддями (кандидатами) до своїх посадових обов'язків, поки що важко сформулювати вичерпні ознаки або перелік випадків, коли це є безумовною підставою для визнання особи такою, що не відповідає критерію доброчесності. На нашу думку, ознаками такої невідповідності мають бути або (1) систематичність, яка є відображенням свідомого умисного неналежного ставлення до своїх обов'язків та відсутність бажання не повторювати раніше допущені помилки, що унеможлиблює виконання функцій правосуддя, або (2) заподіяння такою недбалістю істотних негативних наслідків, в тому числі, шкоди авторитету правосуддя.

2.9. Суддя ухвалював судові рішення не перебуваючи на робочому місці (під час навчання, перебування на тимчасово окупованій території України або за кордоном)

- [Рішення ВРП від 29.09.2017 №2955/0/15-17](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): кандидат (суддя) ухвалив декілька судових рішень під час перебування на тимчасово окупованій території України. Пояснення судді про те, що в двох рішеннях була допущена помилка щодо дати, одне (про відкриття провадження) він дійсно ухвалив під час перебування за межами робочого місця на підставі фотографій матеріалів справи, які надіслав його помічник, а три інших рішення були підписані ним ввечері після повернення на роботу, ймовірно не були сприйняті як переконливі ВРП, оскільки в рішенні вказано: *"професійна поведінка кандидата та його ставлення до такої поведінки викликають обґрунтований сумнів щодо відповідності ... критерію професійної етики і є обставиною, яка може негативно вплинути на суспільну довіру до судової влади"*;
- [Рішення ВККС від 21.02.2019 №239/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат (суддя) неодноразово нібито ухвалював судові рішення, які були датовані періодом, коли він був відсутній на робочому місці (перебував за кордоном). Комісія не сприйняла пояснення, що це була помилка, вказавши, що це: *"свідчить про*

недбале ставлення до своїх обов'язків, оскільки Комісією встановлено ухвалення ще п'яти судових рішень ... під час перебування кандидатом за кордоном ... чотири з яких ухвалено по суті".

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №53](#) (конкурс до ВРП): кандидат (суддя) ухвалював судові рішення під час роботи у військовій частині, яка знаходилася за сотні кілометрів від суду та під час перебування у відпустці. При цьому, кандидат не зміг довести що у дні прийняття рішень перебував у місті, де знаходиться суд. Рада вказала, що: *"розгляд справ і ухвалення рішень суддею не на робочому місці є істотним порушенням професійної етики і доброчесності"*;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №57](#) (конкурс до ВРП): кандидат (суддя), майже через три роки, шляхом постановлення ухвал про виправлення описки, змінила дати ухвалення судових рішень, які припадали на перебування її у відрядженні. Рада вказала, що: *"сам факт ухвалення суддею рішення під час відрядження, зокрема, перебування на навчанні у Національній школі суддів України, за умови, що вона перебувала на робочому місці, не здійснювала правосуддя під час навчального процесу, та за відсутності інших обставин, не може викликати обґрунтованого сумніву у відповідності кандидата критерію професійної етики та доброчесності"*. Проте, в даному випадку, сумніви Етичної ради в доброчесності судді викликало те, що вона на власний розсуд змінила дати ухвалення рішень лише під час проведення оцінювання;

- [Рішення ВККС від 14.11.2023 №8/ко-23](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя ухвалювала судові рішення під час перебування на тимчасово окупованій території. При цьому, деякі з рішень були підписані електронним цифровим підписом судді також в день перебування за межами підконтрольної Україні території. Комісія встановила, що це є порушенням ч.3 ст.122 Кодексу адміністративного судочинства України. Додатково було встановлено, що суддя неодноразово підписувала судові рішення перебуваючи у відпустках, відрядженнях, на навчанні, а також під час тимчасової непрацездатності. Пояснення судді, що це було здійснено з метою якнайшвидшого внесення рішень до реєстру члени комісії не сприйняли, враховуючи систематичні порушення суддею строків внесення рішень до реєстру та кваліфікували такі дії судді як систематичність порушення вимог законодавства.

2.10. Суддя у визначений законом строк не передавав судові рішення для оприлюднення, якщо це було систематично, або мало на меті уникнути проходження контрольних заходів, або приховати рішення від інших учасників справи чи суспільства

- [Рішення ВККС від 18.07.2018 №1221/ко-18](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя в декларації доброчесності за 2016 рік вказала, що нею не приймалися рішення, передбачені ст.3 Закону України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні". Водночас, суддя ухвалила три рішення про притягнення учасників Революції Гідності до адміністративної відповідальності за ст.122-2 КУпАП. Свої дії щодо неповідомлення зазначених відомостей в декларації доброчесності, суддя пояснила результатами перевірки, передбаченої Законом України "Про очищення влади". Як дослідила Комісія, суддя, як голова суду, самостійно склала щодо себе довідку про незастосування до неї заборон, передбачених згаданим Законом. Однією з підстав для такого висновку стала інформація від територіального управління Державної судової адміністрації України про те, що судові рішення за критеріями, встановленими ч.5-7 ст.3 Закону України "Про очищення влади" в реєстрі судових рішень відсутні. Проте, такі рішення були, але суддя не вносила їх до реєстру станом на момент формування довідки.

2.11. Суддя (кандидат на посаду судді) втручався, ініціював чи сприяв втручанню у здійснення правосуддя

- [Рішення Етичної ради від 07.05.2022 №6](#) (оцінювання членів ВРП): на основі матеріалів негласних слідчих дій Рада встановила, що член ВРП зв'язувався з головою одного із столичних судів щодо справи, яка перебувала в провадженні суду і стосувалася його безпосередньо (щодо обрання членом ВРП). Ці обставини не заперечувалися членом ВРП, але він вказував, що просив голову суду проконтролювати, щоб справа була розглянута в розумні строки. Втім, на думку Етичної ради, метою такої комунікації було позитивне вирішення справи на користь члена ВРП. Рада відзначила, що: *"діючи у спосіб, який можна розглядати як намагання здійснити позапроцесуальний вплив на суддю, що розглядав справу, в якій вирішувалось питання законності обрання ... членом ВРП, останній не дотримався критерію чесності, поставив під сумнів незалежність правосуддя як базового принципу судової влади в демократичній державі, а також поставив свої інтереси щодо якомога швидшого призначення на посаду вище інтересів правосуддя"*;

- [Рішення ВККС від 05.02.2024 №38/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): в межах кримінального провадження (протокол допиту свідка/голови суду) було встановлено, що суддя тричі звертався до голови суду з проханням провести

юридичний аналіз позовних заяв його друзів. Внаслідок авторозподілу, всі ці заяви потрапили на розгляд до голови суду. Після авторозподілу, суддя звернувся до нього з проханням якнайшвидше розглянути справи. Суддя не заперечив ці факти. Комісія виснувала, що: *"активні дії судді ... вчинені з метою впливу на іншого суддю для отримання вигоди у вигляді пришвидшення розгляду справ в інтересах третіх осіб, несумісні із принципом незалежності суду. Отже, вчинення таких дій свідчить про невідповідність судді критеріям доброчесності та професійної етики"*. Важливо зазначити, що кримінальне провадження стосувалося зовсім інших обставин, а інформацію про вплив на іншого суддю, ВККС взяла з протоколу допиту голови суду. Крім того, на момент ухвалення рішення ВККС, кримінальне провадження було закрито у зв'язку з визнанням неконституційною ст.375 Кримінального кодексу України.

2.12. Суддя (кандидат на посаду судді) допустив порушення стандартів незалежності, неупередженості, рівності чи інших вимог професійної етики під час публічної комунікації у ситуаціях, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності

- [Рішення ВККС від 15.05.2017 №73/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): Комісія дослідила відеозапис щодо спілкування кандидата (судді) з журналістами напередодні судового засідання. З відео вбачалося, що кандидат *"емоційно звертаючись до журналістів російською мовою, запропонувала залишитися в залі судового засідання одному із операторів з камерою, а іншим потім переписати відзнятий матеріал у колеги. Коли одна із журналістів сказала, що такий варіант її не влаштовує і переписувати матеріал вона не буде, суддя ..., підвищивши голос, різко сказала: «Вы журналист? Выйдите, пожалуйста» та далі продовжила сперечатися з присутніми"*. Таку поведінку члени ВККС оцінили як таку, що не відповідає правилам Кодексу суддівської етики;
- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 23.01.2019 №80/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат (суддя) двічі розміщувала, з додатковими коментарями, на персональній сторінці у Facebook посилання на статті, які стосувалися стану розгляду кримінального провадження, в якому вона під час досудового розслідування, як суддя, приймала процесуальні рішення. В статтях також містилася критика ролі Національного антикорупційного бюро України у підготовці справи до розгляду та концепції створення антикорупційного суду. Зважаючи на ці обставини, в рішенні було визнано, що кандидат допустила порушення правил суддівської етики,

зокрема положень ст.20 Кодексу суддівської етики¹⁶, що підриває авторитет правосуддя;

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №61](#) (конкурс до ВРП): кандидат (суддя) двічі публікувався у місцевій газеті (стаття та інтерв'ю), в яких негативно висловлювався щодо місцевих посадовців. В рішенні вказано: *"Етична рада вважає, що висловлені кандидатом (як головою суду) публічні негативні оцінки згаданих осіб та однозначні твердження про вчинення ними кримінальних чи адміністративних правопорушень порушують норми суддівської етики. Висловлюючи такі твердження, кандидат, як представник судової влади, проявив упередженість та не продемонстрував достатньої стриманості під час реалізації ним свободи вираження думки"*.

2.13. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив принципи академічної доброчесності

- [Рішення Вищої ради юстиції від 22.09.2016 №2883/0/15-16](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): в рефераті, який готувався кандидатом в межах процедури добору суддів, були використані чужі твори без посилання на авторів;

- [Рішення ВККС від 06.06.2017 №88/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): ГРД виявила факти систематичного плагіату в наукових працях кандидата. Як слідує з рішення, кандидат не заперечував факти використання окремих частин наукових праць інших науковців. Комісія виснувала, що: *"кандидат при неодноразовому використанні частин тексту наукових праць інших науковців без зазначення авторства мав усвідомлювати факт неетичності своїх дій"*. Аналогічну позицію ВККС зайняла і в рішенні від 11.02.2019 [№195/вс-19](#);

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №70](#) (конкурс до ВРП): Етична рада виявила, що одна із статей кандидата, яка готувалася в межах підготовки дисертаційного дослідження, була додана до наукового журналу вже після його оприлюднення. Це підтверджувалося відсутністю статті в паперовому та електронному примірниках журналу, який зберігався в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського, а також назвою файлу статті, який може вказувати на дату його завантаження на сайт журналу, яка майже на два роки пізніше ніж дата публікації журналу. Додатковим доказом стало те, що таким же чином була опублікована стаття чоловіка кандидата, в якій було вказано, що він займає посаду в Державному бюро розслідувань, але на момент затвердження змісту номера

¹⁶ Участь судді у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

журналу ще навіть не був оголошений конкурс на цю посаду. Етична рада зауважила, що: *"подібна практика "публікації" наукових статей шляхом додавання їх до вже опублікованих видань суперечить сталим вимогам практики академічної доброчесності і ставить під сумнів відповідність кандидата, а також осіб, залучених до організації такого роду публікацій, цим вимогам"*.

Ще один факт, на який звернула увагу Етична рада, стосувався зазначення авторства в одній з апробаційних праць кандидата, зокрема, в дисертації кандидат вказала, що є її єдиним автором, але надане посилання вело на цю працю за авторства іншої особи. Після витребування пояснень від кандидата, авторство змінилося і було вказано додатково ще двох співавторів (кандидата і її чоловіка). Щодо цих обставин кандидат надала суперечливі пояснення;

- [Рішення Етичної ради від 30.06.2022 №27](#) (конкурс до ВРП): кандидат, як член Науково-консультативної ради при Верховному Суді, надала експертний висновок щодо застосування окремих положень Закону України "Про прокуратуру" в частині звільнення прокурорів, які неуспішно пройшли атестацію. Етична рада встановила майже повну тотожність цього висновку з висновком іншого члена ради – П.. Кандидат пояснила, що обидва висновки вони готували разом з П.. Факт незазначення іншого співавтора Етична рада оцінила як ознаки обману, що є несумісним з принципами академічної доброчесності.

В рішенні також додатково зазначено, що П., як вказала кандидат, є її учнем. При цьому, він безпосередньо брав участь у правовідносинах, яких стосувався експертний висновок (оскаржував в суді рішення про його звільнення у зв'язку з неуспішним проходженням атестації). Таким чином, він міг мати приватний інтерес під час підготовки висновку. Етична рада припустила, що саме через це він і не був зазначений співавтором висновку кандидата. Кандидат це заперечувала, що призвело до висновку Ради про те, що це: *"свідчить про її ставлення до проблеми конфлікту інтересів у професійній діяльності та превалювання для кандидата особистих зв'язків над правилами професійної етики"*;

- [Рішення Етичної ради від 23.10.2023 №57](#) (конкурс до ВРП): кандидат ймовірно порушив правила академічної доброчесності при здійсненні функцій офіційного опонента під час захисту дисертаційного дослідження. Зокрема, кандидат не помітив значну кількість текстових збігів дисертанта з науковим дослідженням самого кандидата. В рішенні вказано: *"оскільки кандидат як офіційний опонент не повідомив Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти та спеціалізованій вченій раді про наявність у авторефераті та дисертаційному дослідженні дисертанта значної кількості текстових запозичень без посилання на джерело, та відмовився визнати, що такі запозичення можуть свідчити про факти академічного плагіату, Етична рада має обгрунтовані сумніви*

щодо відповідності кандидата показникам неупередженості та дотримання етичних норм критеріїв професійної етики та доброчесності”;

- [Рішення ВККС від 22.02.2024 №213/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): в Комісії виникли сумніви щодо спроможності кандидата підготувати декілька наукових праць та завершити дисертаційне дослідження у 2022-2023 роках, зважаючи на обставини особистого та професійного життя (виїзд з окупованої території, переїзди, суттєве робоче навантаження). Під час співбесіди кандидат не зміг відповісти на запитання про порядок подання та опублікування наукових статей, а також викладені ним у дослідженні пропозиції. Комісія припустила, що *"захищаючи дисертацію на здобуття наукового ступеня ... [кандидат] переслідував мету отримання привілейованого статусу, переваг під час кар'єрного зростання тощо"*.

Додаткові коментарі:

а) стаття 42 Закону України "Про освіту" визначає, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. До різновидів порушень академічної доброчесності відносяться: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання, вплив у будь-якій формі на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання;

б) дотримання кандидатом принципів академічної доброчесності не зводиться лише до виявлення в його наукових працях плагіату. Як засвідчила практика, уповноважені органи звертають увагу на інші обставини, які можуть свідчити про недоброчесність кандидата в процесі здійснення наукової діяльності. При цьому, відсутність рішень компетентних органів щодо фіксування порушень (навіть щодо плагіату) не має наперед визначального значення для цілей оцінювання.

ПОКАЗНИК 3: ОСОБИСТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Етичні стандарти вимагають від судді не лише добродесного ставлення до своїх посадових обов'язків, але й бездоганної поведінки в особистому, позапрофесійному житті. Як вказано в [коментарі](#) щодо Бангалорських принципів поведінки судді: *"Суддя має бути не лише "добрим суддею", але й "доброю людиною", незважаючи на те, що значення цих слів може по-різному сприйматися в різних прошарках суспільства. На думку суспільства, суддя взяв на себе обов'язок не лише служити ідеалам справедливості і правди, які є основою верховенства права і принципів демократії, але й уособлювати їх".*

Зважаючи на те, що поведінка судді безпосередньо впливає на авторитет правосуддя, увага уповноважених органів в межах процедури оцінювання приділяється і особистій добродесності. Втім, такі обставини ще рідше ставали однією з підстав для визнання особи такою, що не відповідає критерію добродесності, ніж навіть обставини, пов'язані з професійною добродесністю особи. За нашими підрахунками, лише у 81 рішенні (близько 27% від проаналізованих рішень), проблеми з особистою добродесністю перешкодили особі успішно пройти процедуру оцінювання.

3.1. Після початку збройної агресії суддя (кандидат на посаду судді) без нагальної потреби відвідував російську федерацію або тимчасово окуповані території України

- [Рішення ВККС від 27.11.2023 №28/ко-23](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя неодноразово відвідувала російську федерацію після окупації Криму та початку збройної агресії. Комісія відзначила, що: *"відвідування російської федерації у 2014 році, двічі у 2015, 2016, 2018 роках, в період агресії російської федерації, початок якої припав саме на 2014 рік, без нагальної для цього потреби, а після 24 лютого 2022 року – будь-яке відвідування країни-агресора може викликати сумніви щодо толерування суддею агресії проти України, а також щодо можливого впливу на суддю органів державної влади країни-агресора".* В цьому випадку, Комісія не визнала нагальною потребою відвідування суддею та її чоловіком двоюрідного брата чоловіка;
- [Рішення ВККС від 29.01.2024 №35/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя неодноразово відвідувала окупований Крим. Відвідування було зумовлене бажанням зустрітися з близькою особою та відпочинком, що не було визнано Комісією як нагальні потреби. В рішенні вказано: *"поведінка судді, пов'язана з її систематичними, не викликаними жодними нагальними чи невідворотніми потребами в поїздках до тимчасово окупованого росією Криму; нерозуміння*

негативних наслідків, які виникають у суспільстві через такі поїздки представника української влади; цинічні зауваження, що такі поїздки, навпаки, вказують, що вона вважає Крим територією України, а також, що в окупованому Криму та в Санкт-Петербурзі вона розраховувалась доларами США, тоді як єдиним засобом платежу за російським законодавством є російський рубль, а не долар США, на переконання Комісії, свідчать про недодержання ... вимог до професійної етики та підрив авторитету судової та влади України загалом". Комісія відзначила, що суддя має усвідомлювати ризики відвідування окупованої російською федерацією частини України без нагальної потреби; як це може сприйматися суспільством та негативно вплинути на авторитет судової влади та влади України загалом, коли носій такої влади добровільно за власною ініціативою їде на окуповану територію, фактично легітимізуючи та визнаючи законність перебування там окупаційних військ і окупаційної адміністрації.

3.2. Суддя (кандидат на посаду судді) неодноразово допускав некоректні, неетичні, образливі висловлювання під час спілкування, в тому числі в соціальних мережах

- [Рішення ВККС від 24.05.2017 №82/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): ГРД виявила, що кандидат під час виконання повноважень депутата міської ради у публічних дискусіях вживав сексистські висловлювання, а під час дискусій в мережі "Інтернет" – ненормативну лексику щодо опонентів, демонстрував зверхнє ставлення до них та вдавався до глузливих висловлювань. Кандидат підтвердив факт використання висловлювань, відображених у висновку ГРД;
- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 22.01.2019 №73/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): кандидат (суддя) в соціальних мережах використовував образливі висловлювання, які містять виразні елементи сексизму і ксенофобії. Неетичність висловлювань у соціальних мережах як ознака невідповідності критерію доброчесності, стала також предметом уваги Етичної ради в рішенні від 16.03.2023 [№28](#);
- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №78](#) (конкурс до ВРП): Етична рада переглянувши відеозапис, відзначила неввічливу та агресивну манеру спілкування кандидата з поліцейськими. Кандидат також проігнорував вимогу надати водійське посвідчення і потім, незважаючи на те, що поліцейські не завершили з ним розмову, сів в автомобіль та швидко рушив дорогою;
- [Рішення ВККС від 23.05.2024 №468/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): члени Комісії встановили недотримання кандидатом етичних норм у зв'язку з поширенням інформації (коментарів) [ймовірно негативної - прим.авт.] в соціальних мережах щодо рішень органів судової влади. Втім, в рішенні не наведено зміст відповідної інформації, а тому неможливо встановити, які саме вислови були оцінені

колегією ВККС як такі, що суперечать етичним стандартам. Зміст публікацій кандидата був частково оголошений лише під час співбесіди.

3.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії, які мають ознаки зловживання процесуальними правами в межах судового розгляду

- [Рішення ВККС та ГРМЕ від 24.01.2019 №95/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): з 2014 року в суді здійснювався розгляд кримінального провадження щодо кандидата (суддя). Поведінка кандидата та його захисника, на думку уповноважених органів, свідчила про намагання затягнути розгляд справи. Наприклад, вони заявляли клопотання про відвід прокурора через відсутність форменного одягу або перебування в залі судового засідання без верхнього одягу. Крім того, кандидат оскаржував рішення, які не підлягали апеляційному оскарженню. В рішенні вказано: *"загальні стандарти доброчесної поведінки вимагають від особи, яка вважає себе невинуватою, вжиття, за збереження балансу з захистом власних прав, всіх можливих заходів для якнайшвидшого розгляду судом порушеного стосовно неї кримінального провадження з тим, щоб утвердити свою невинуватість і відновити бездоганну репутацію, а якщо такою особою є суддя – також урахування шкоди, якої завдає авторитету правосуддя та суспільній довірі до суду тривалий строк існування щодо судді підозри у вчиненні кримінального правопорушення, обгрунтованість якої не знаходить свого вирішення судом"*;

- [Рішення Етичної ради від 20.01.2023 №10](#) (конкурс до ВРП): кандидат (прокурор) звернувся до суду з трьома ідентичними адміністративними позовами. Свої дії він пояснив намаганням не допустити потрапляння його справи на розгляд до "недобросовісного судді". Етична рада вказала, що подання декількох аналогічних позовів з певними недоліками (відсутність документа про сплату судового спору) є загальновідомим способом маніпуляції автоматизованим розподілом справ між суддями з метою обрання для розгляду справи бажаного судді та визнала, що такі дії не відповідають правилам прокурорської етики та шкодять репутації прокуратури.

Схожі обставини стали однією з підстав для відмови ВККС в наданні рекомендації про призначення на посаду судді. В рішенні від 22.02.2024 [№213/дс-24](#) вказано, що така ситуація з високим рівнем ймовірності може бути сприйнята як зловживання процесуальними правами.

3.4. Суддя (кандидат на посаду судді) без поважних причин добровільно не виконував взяті ним зобов'язання

- [Рішення ВККС від 16.06.2017 №127/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): в засобах масової інформації був оприлюднений сюжет про те, що кандидат (суддя)

відмовляється сплачувати аліменти колишній дружині. Комісія відхилила пояснення кандидата про те, що кошти на утримання дітей він надавав, а звернення до суду було заздалегідь обговорено з колишньою дружиною, вказавши, що: *"надання публічного розголосу особистих сімейних обставин, а також відсутність висунених судових претензій щодо опублікованого сюжету свідчить про невідповідність кандидата принципам поведінки суддів"*;

- [Рішення ВККС від 11.02.2019 №190/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат (суддя) не виконувала зобов'язання щодо погашення заборгованості з отриманого кредиту, внаслідок чого кредитор звернувся до суду. Комісія критично поставилася до пояснень кандидата щодо відсутності фінансової спроможності погасити кредит, зважаючи на розмір її задекларованого доходу та готівкових заощаджень. Крім того, в рішенні наведені обставини, які можуть свідчити про намагання кандидата затягнути судовий розгляд;

- [Рішення Етичної ради від 23.06.2022 №18](#) (конкурс до ВРП): кандидат є керуючим партнером товариства з обмеженою відповідальністю, в якого наявний податковий борг. Рада встановила, що кандидат надав недостовірні відомості щодо року виникнення такого боргу. Такі дії поставили під сумнів чесність та сумлінність кандидата;

- [Рішення ВККС від 26.02.2024 №61/ко-24](#) (кваліфікаційне оцінювання): суддя був стороною у семи судових спорах, предметом яких були вимоги про стягнення з нього аліментів на утримання дітей або зменшення розміру раніше присуджених аліментів. Крім того, він є боржником у шести виконавчих провадженнях, які були відкриті з метою примусового виконання рішень про стягнення аліментів. Комісія дійшла висновку про невідповідність поведінки судді вимогам п.3.1 Бангалорських принципів поведінки суддів та ст.3 Кодексу суддівської етики. Як вказано в рішенні: *"ознаками, що вказують на невідповідність, є неналежне виконання встановлених законом обов'язків в частині добровільного утримання дітей, що спонукало матерів звертатися до суду з метою захисту прав та інтересів дітей. Ухвалені рішення судів ... не виконував добровільно, що стало підставою для відкриття виконавчих проваджень з метою примусового їх виконання"*.

3.5. Суддя (кандидат на посаду судді) був причетний до укладення фіктивного правочину, який був укладений за його ініціативи чи добровільної згоди

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №58](#) (конкурс до ВРП): за зверненням кандидата суд визнав недійсним її шлюб. Як слідує зі змісту рішення суду, кандидат мотивувала свою позовну заяву тим, що шлюб було укладено під

тривалим психологічним тиском, фіктивно, без наміру створити сім'ю, а виключно з меркантильних (корисних) моральних та матеріальних мотивів відповідача. Рада вказала, що: *"така фіктивна сімейно-правова ситуація формує недовіру суспільства до такої особи, а фіктивний шлюб у деяких країнах є підставою для притягнення особи для кримінально-правової відповідальності"*;

- [Рішення ВККС від 22.02.2024 №214/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): за позовом чоловіка кандидатки шлюб було визнано недійсним. Зі змісту рішення слідує, що кандидатка не заперечувала факт проживання впродовж шести років у фіктивному шлюбі. Мотиви укладення такого шлюбу кандидатка пояснила "життєвою необхідністю", а саме потребою виїзду за кордон та отримання візи. Комісія звернула увагу, що кандидат не висловила негативного ставлення до укладення фіктивного шлюбу, а також фіктивних правочинів загалом. Комісія вказала, що: *"фіктивні правочини фактично вводять в оману інших суб'єктів, державу щодо справжніх намірів учасників. Саме тому законодавцем передбачено такий спосіб захисту цивільних прав та інтересів, як визнання договору (правочину) недійсним, що вказує на негативну реакцію держави на укладення, зокрема, фіктивних правочинів"*;

- [Рішення ВККС від 22.02.2024 №224/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): під час співбесіди кандидат визнав, що був номінальним директором у товаристві з обмеженою відповідальністю, яке було пов'язане з банком, де він працював. Відразу після звільнення з посади директора, товариство прийняло рішення про ліквідацію та звернулося до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство. Комісія виснувала, що: *"така діяльність негативно характеризує кандидата на посаду судді і є неприйнятною для рекомендації ... для призначення на посаду судді"*.

3.6. Суддя (кандидат на посаду судді) добровільно не виконав або створював перешкоди для виконання судового рішення, яке набрало законної сили, в тому числі шляхом вжиття заходів для унеможливлення/ускладнення його виконання

- [Рішення Етичної ради від 01.11.2022 №73](#) (конкурс до ВРП): кандидат (суддя) без поважних причин не виконував рішення суду, яке набрало законної сили, за що на нього двічі було накладено штраф. Рада вказала, що: *"невиконання ... судового рішення, що набрало законної сили, завдає шкоди авторитету судової влади і є порушенням конституційного принципу, закріпленого у статті 129-1 Конституції України, відповідно до якого судові рішення є обов'язковим до виконання"*;

● [Рішення ВККС від 22.02.2024 №224/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): щодо кандидата було видано судовий наказ про стягнення з нього заборгованості за комунальні послуги. Наказ не було пред'явлено до виконання, але кандидат його добровільно не виконав, мотивуючи це незгодою із заборгованістю. Не були ним вжиті заходи і щодо скасування наказу. Комісія відзначила, що: *"таке самоусунення від врегулювання питання заборгованості за комунальні послуги викликає обґрунтовані сумніви у відповідності кандидата на посаду судді критерію професійної етики з огляду на наявність тривалих фінансових інтересів, що може нашкодити в майбутньому неупередженості під час здійснення правосуддя"*.

3.7. Суддя (кандидат на посаду судді) повідомив завідомо недостовірні (в тому числі неповні) відомості або надав подроблені документи з метою уникнення відповідальності, отримання позитивного результату в межах юридичних процедур або відповідаючи на запити журналістів

● [Рішення ВККС від 12.05.2017 №70/вс-17](#) (конкурс до Верховного Суду): пояснюючи джерела походження коштів у матері на придбання майна, кандидат (суддя) вказала, що джерелом цих коштів є доходи від підприємницької діяльності. Але, як встановила Комісія, востаннє доходи від такої діяльності були отримані за шість років до початку придбання майна. В рішенні вказано, що не розглядаючи окремо питання достатності доходів від обраного виду діяльності, Комісія констатує, що кандидатом в ході співбесіди було повідомлено неправдиві відомості;

● [Рішення ВККС та ГРМЕ від 23.01.2019 №78/вс-19](#) (конкурс до ВАКС): обґрунтовуючи джерела походження коштів на придбання майна дружиною, кандидат (суддя) надав документ, який нібито підтверджував виплату на її користь коштів у сумі 136 тис.доларів США на виконання рішення суду в Автономній Республіці Крим. Проте, була звернута увага, що у документі не зазначено дати та, як вказано в рішенні: *"він містить кілька інших ознак, які викликали обґрунтований сумнів щодо його справжності"*. Втім, що це за ознаки, в рішенні не було конкретизовано;

● [Рішення ВККС від 04.02.2019 №163/вс-19](#) (конкурс до Верховного Суду): кандидат не повідомив в анкеті, що був учасником дорожньо-транспортної пригоди, внаслідок якої дві людини втратили життя. Це стало підставою для обґрунтованого сумніву у достовірності зазначених в анкеті відомостей щодо доброчесної поведінки кандидата;

● [Рішення ВРП від 05.08.2021 №1786/0/15-21](#) (розгляд питання про внесення подання про призначення на посаду судді): кандидат не повідомив в анкеті про факт порушення щодо нього кримінальної справи. В рішенні вказано, що: *"неповідомлення ... Комісії про факти порушення стосовно нього кримінальної"*

справи постановою слідчого та подальшого оскарження цієї постанови через захисника у судах першої та апеляційної інстанцій, про виклики його (його захисника) у відповідні судові засідання, враховуючи зміст розділу "Підтвердження" анкети кандидата на посаду судді, свідчить про прояв ... недоброчесної поведінки у процедурі конкурсу на зайняття посади судді, а саме про його намір приховати вказані обставини задля уникнення їх оцінки органом, уповноваженим на здійснення добору кандидатів на посаду судді вперше".

Схожий висновок ВРП сформувала і у зв'язку з неповідомленням кандидатом про факти притягнення до дисциплінарної відповідальності в рішенні від 26.01.2021 [№112/0/15-21](#), додатково відзначивши, що це саме по собі, без проведення детального аналізу фактів та обставин, які стали підставою для такої відповідальності, викликає обґрунтований сумнів щодо відповідності кандидата критерію доброчесності;

- [Рішення Етичної ради від 23.10.2023 №51](#) (конкурс до ВРП): кандидат надав суперечливі та непослідовні пояснення щодо обсягу його готівкових заощаджень. Вказане призвело до виникнення обґрунтованого сумніву у членів Ради щодо чесності кандидата, що стало окремою підставою для визнання його таким, що не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності;

- [Рішення ВККС від 20.11.2023 №18/ко-23](#) (кваліфікаційне оцінювання): в рішенні вказано, що: "суперечливий зміст та нечітка аргументація наданих ... пояснень дають підстави для висновку про недостатнє сприйняття суддею ... фундаментальних засад доброчесності суддів". В рішенні відображено декілька обставин, які можуть свідчити про невідповідність судді критерію доброчесності, але не конкретизовано пояснення щодо яких обставин були суперечливими та чому;

- [Рішення ВККС від 14.03.2024 №342/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): проявом недоброчесної поведінки (намір приховати обставини від оцінки) Комісія визнала неповідомлення кандидатом в анкетах про роботу на декількох підприємствах та про розгляд судами справ про притягнення його до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з виконанням посадових обов'язків керівника в одному з них;

- [Рішення ВККС від 23.04.2024 №452/дс-24](#) (конкурс у місцеві суди): претендуючи на отримання службового житла як працівник прокуратури, а в подальшому на виключення його з числа службових, кандидат в офіційних документах неодноразово вказував про проживання його дружини разом з ним. Втім, після розірвання шлюбу, в позові про визнання колишньої дружини такою, що втратила право користування службовою квартирою, повідомив суду протилежні обставини, про те, що дружина ніколи не вселялася в квартиру. Комісія вказала,

■

що не встановлює факт проживання чи непроживання колишньої дружини в згаданій квартирі, але зважає на те, що: *"кандидат залежно від свого майнового або іншого інтересу вважає за допустиме вводити суд в оману і заперечувати факти, які ним раніше визнавалися в інших офіційних документах"*.

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ

1. Найчастіше в рішеннях, в яких була встановлена невідповідність судді, кандидата на посаду судді чи члена ВРП критерію доброчесності чи професійної етики або в яких оцінка за цими критеріями вплинула на результати оцінювання в такій мірі, що особа не успішно пройшла відповідну процедуру наводиться декілька обставин, які негативно вплинули на оцінку. Зі змісту рішення не завжди можна встановити, чи кожна з наведених обставин є самостійною підставою для визнання особи такою, що не відповідає критерію доброчесності чи професійної етики, чи висновок уповноважених органів був зроблений на основі оцінювання цих обставин у їх сукупності.

2. У 3 з 4 суддів (кандидатів на посаду судді чи члена ВРП), які провалили "тест на доброчесність", проблеми під час перевірки виникли через непрозорість статків або ж незазначення повних та достовірних відомостей в деклараціях, які подавалися на виконання вимог антикорупційного законодавства за різні періоди. Уповноважені органи здійснювали перевірку не лише останньої поданої декларації або декларації, яка подавалася для участі в конкурсі, але всіх доступних декларацій, в тому числі декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, які подавалися до 2015 року включно.

Такий підхід важливий для забезпечення повноти перевірки та формування цілісного уявлення про майновий стан особи та сумлінність дотримання нею антикорупційних вимог.

3. Необізнаність судді чи кандидата про майно, яке він зобов'язаний задекларувати або ненадання потрібної інформації членом сім'ї для заповнення декларації, як правило, не виступало поважною причиною виправдання допущеного порушення, особливо у випадку, якщо таку інформацію можна було отримати самостійно з офіційних джерел. Для спростування сумніву щодо неповного декларування особа повинна довести, що нею вживалися заходи для отримання відповідної інформації не тільки від власників відповідного майна, але й від уповноважених органів, які можуть володіти такою інформацією.

4. Одним із ключових проблемних аспектів оцінки повноти декларування під кутом доброчесності є визначення порогу, за якого допущений факт недекларування може свідчити про невідповідність критерію доброчесності. Практика складається таким чином, що уповноважені органи враховують істотність допущеного порушення, а у випадку, якщо окреме порушення не є істотним – сукупність та системність допущених порушень. Чітких критеріїв кваліфікації порушення як істотного з проведеного аналізу встановити не вдалося. На нашу

думку в цьому випадку слід керуватися вартістю незадекларованого майна та мотивами, які могли спонукати суддю (кандидата) не декларувати його.

5. В контексті оцінювання доброчесності важливим є належне виконання суддею, кандидатом на посаду судді чи члена ВРП, обов'язку обґрунтувати законність джерел походження власного майна чи членів його/її сім'ї. Особа повинна довести не лише наявність достатніх коштів на набуття майна, але й законність походження таких коштів. Слід відзначити, що уповноважені органи достатньо широко тлумачили категорію "члени сім'ї", відносячи до них не лише чоловіка/дружину та дітей, але й батьків (в тому числі іншого з подружжя), сестер, братів, бабусь, дідусів, племінників, та навіть колишню дружину/чоловіка.

6. В більшості випадків обставини, пов'язані з майновою недоброчесністю судді, кандидата на посаду судді чи члена ВРП, були виявлені уповноваженими органами самостійно або таку інформацію їм надали ГРД, ГРМЕ, громадські організації. На нашу думку, це є непрямим свідченням неефективності процедури спеціальної перевірки, яка проводиться в межах конкурсу, що зумовлює необхідність пошуку шляхів для її вдосконалення, зокрема, шляхом посилення аналітичних спроможностей секретаріатів ВККС, ВРП, Національного агентства з питань запобігання корупції.

7. В межах конкурсних процедур та кваліфікаційного оцінювання уповноважені органи звертають увагу на добросовісність та належність здійснення професійних обов'язків суддею (кандидатом), які оцінюються не тільки з точки зору професійності, але й доброчесності. Порівняно з "майновою" доброчесністю, неналежне виконання професійних обов'язків не так часто ставало підставою для визнання особи такою, що не відповідає критерію доброчесності або істотно негативно впливало на результати такої оцінки. Зокрема, за нашими підрахунками це мало місце у 137 рішеннях, що становить близько 44% від загальної кількості проаналізованих рішень.

8. Стандарти доброчесності вимагають від судді не тільки не розглядати справу, яка потрапила на його розгляд з порушенням визначеного законодавством порядку розподілу, але й вживати активних дій для попередження таких випадків.

9. Важливим предметом дослідження в контексті оцінювання доброчесності суддів є дотримання ними високих стандартів під час здійснення правосуддя. Враховуючи принцип автономності, наявність чи відсутність рішень дисциплінарного органу про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності не є вирішальним в цілях оцінювання. Крім того, видається правильною практика, за якою уповноважені органи враховують при оцінюванні соціальний контекст, в якому розглядалася справа чи ухвалювалося рішення.

10. Несумлінність у ставленні до професійних обов'язків слід відмежовувати від некомпетентності, оскільки в першому випадку особа володіє (або повинна була вжити заходів для того, щоб володіти) необхідними знаннями та навичками, проте внаслідок недбалого ставлення до своїх посадових обов'язків або неусвідомлення важливості тієї ролі, яка на неї покладена суспільством допустила безвідповідальний підхід до роботи. В другому ж випадку особа такими знаннями та навичками не володіє, внаслідок чого допускає помилки у професійній діяльності.

11. Виходячи з аналізу практики оцінювання уповноваженими органами випадків несумлінного ставлення суддями (кандидатами) до своїх посадових обов'язків, поки що важко сформулювати вичерпні ознаки або перелік випадків, коли це є безумовною підставою для визнання особи такою, що не відповідає критерію доброчесності. На нашу думку, ознаками такої невідповідності мають бути або (1) систематичність, яка є відображенням свідомого умисного неналежного ставлення до своїх обов'язків та відсутність бажання не повторювати раніше допущені помилки, що унеможлиблює виконання функцій правосуддя, або (2) заподіяння такою недбалістю істотних негативних наслідків, в тому числі, шкоди авторитету правосуддя.

12. Уповноважені органи в своїй діяльності послідовно впроваджують принцип автономності процедури оцінювання доброчесності судді, кандидата на посаду судді чи члена ВРП. За цим принципом наявність чи відсутність рішень компетентних органів щодо допущених особою порушень не має наперед визначального значення в цілях оцінювання доброчесності. Подальше впровадження на практиці цього принципу є важливим для забезпечення ефективності процедури оцінювання доброчесності, оскільки дозволяє забезпечити її повноту та незалежність від ефективності роботи інших органів.

13. Навіть після затвердження ВРП Єдиних показників для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді) оцінювання доброчесності все одно залежатиме значною мірою від розсуду членів уповноважених органів. Це пояснюється як власне оціночним характером терміну "доброчесність", дискусія про яку завжди включатиме питання моралі, добра, цінностей, тобто, категорій, які не можна нормативно врегулювати чи виміряти за певним алгоритмом, так і неможливістю встановити вичерпний перелік обставин, які можуть свідчити про недоброчесність особи. Саме тому, в утвердженні стандартів доброчесності в судовій системі важливу роль відіграватиме практика проведення оцінювання, яка повинна формуватися на основі детально мотивованих рішень.

14. Рекомендації:

(1) при розробці індикаторів доброчесності важливо забезпечити, щоб вони не мали надто загальний характер, що створюватиме ризик їх довільного тлумачення уповноваженими органами, а отже і можливості для зловживань, але в той же час не були надміру детальними, оскільки існує велика кількість проявів недоброчесної поведінки, які неможливо вичерпно описати, в тому числі враховуючи динаміку суспільних відносин. Список індикаторів не може бути вичерпним та статичним;

(2) у випадку затвердження Єдиних показників для оцінки доброчесності та професійної етики судді (кандидата на посаду судді), в цілях забезпечення послідовності їх застосування та напрацювання єдиної практики оцінювання, доцільно:

- запровадити практику (попри те, що це не вимагається законом) посилання уповноважених органів на попередні рішення, в яких була надана оцінка схожим обставинам (в тому числі, рішення, які були ухвалені іншими органами), а у випадку незгоди з сформульованими там висновками або наявності відмінностей в окремих деталях обставин – детально обґрунтовувати причини відступу від сформульованих раніше позицій;

- регулярно оприлюднювати якісні аналізи результатів оцінювання доброчесності суддів, кандидатів на посади суддів, членів органів суддівського врядування. Такі узагальнення, крім інформаційної функції, можуть використовуватися і для актуалізації чи коригування затверджених показників;

- вказувати в рішенні, чи кожна з наведених обставин є самостійною підставою для визнання судді (кандидата) таким, що не відповідає критерію доброчесності, чи висновок про "недоброчесність" зроблений на основі оцінки виявлених фактів у сукупності;

- розробити критерії істотності порушень у сфері доброчесності;

- враховувати системність та істотність допущених суддею (кандидатом) порушень, та в кожному випадку обґрунтовувати, чому відповідне порушення було оцінене як істотне.

Додаток 1. Перелік індикаторів, які можуть свідчити про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям доброчесності та професійної етики

ПОКАЗНИК 1: МАЙНОВА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

1.1. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості порушив правила декларування, визначені антикорупційним законодавством:

1.1.1) своєчасно не подав декларацію або інше повідомлення (про відкриття валютного рахунку, суттєві зміни у майновому стані) до уповноваженого органу;

1.1.2) не зазначив інформацію про всіх членів сім'ї;

1.1.3) не задекларував власне чи членів сім'ї майно, фінансові зобов'язання, видатки, а також будь-які інші правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких виникло або припинилося право власності, володіння чи користування на майно або виникли фінансові зобов'язання;

1.1.4) повідомив недостовірну (в тому числі неповну) інформацію щодо вказаних у декларації об'єктів;

1.2. Суддя (кандидат на посаду судді) відмовився пояснити або не надав достовірних та достатніх доказів, які б підтверджували законність та достатність джерел походження коштів на придбання ним чи його близькими особами ліквідного майна, здійснених витрат, отриманих благ;

1.3. Суддя (кандидат на посаду судді) або його близькі особи набули майно, отримали дохід чи вигоду у спосіб який викликає у стороннього спостерігача обґрунтовані сумніви у його легальності, зокрема:

1.3.1) безпроцентна позика чи подарунок у значних розмірах, в тому числі за відсутності переконливих мотивів для цього або підтверджень достатності коштів у позикодавця/дарувальника на надання позики/подарунку;

1.3.2) систематичне безоплатне користування ліквідним майном, в тому числі за відсутності підтверджень достатності коштів у власника на набуття такого майна;

1.3.3) набуття майна за ціною, яка є істотно нижчою за ринкову (з істотною знижкою, яка не надавалася іншим покупцям) або на умовах, які є сприятливішими за ті, що пропонувалися іншим покупцям, за відсутності об'єктивних обставин, які могли б пояснювати таку невідповідність;

1.3.4) набуття майна за рішенням суду з метою обходу законодавчо визначених процедур легалізації;

1.3.5) приватизація службового або іншого житла, отриманого у зв'язку з професійним статусом внаслідок зловживань, повідомлення недостовірної інформації або маніпуляції законодавством, зокрема шляхом:

→ штучного збільшення кількості зареєстрованих членів сім'ї, які проживають в об'єкті нерухомості;

→ відчуження власного нерухомого майна з метою штучного погіршення житлових умов;

- приватизації житла на родичів у випадку використання власного права на приватизацію;
- приватизації житла з подальшим його відчуженням у короткі строки;
- повторної приватизації житла;

1.3.6) безоплатне набуття майна в порядку приватизації в строки, спосіб або на умовах, які були сприятливішими за ті, що пропонувалися іншим громадянам;

1.3.7) шляхом укладення удаваного правочину.

ПОКАЗНИК 2: ПРОФЕСІЙНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

- 2.1. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив вимоги щодо несумісності;
- 2.2. Суддя (кандидат на посаду судді) безпосередньо втручався, вчиняв дії або допускав бездіяльність, які сприяли втручанню або не реагував на відомі йому випадки втручання у роботу системи автоматизованого розподілу справ;
- 2.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії чи приймав рішення в умовах конфлікту інтересів, про який він не повідомив та/або не вжив інших заходів для його врегулювання;
- 2.4. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію доброчесності або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості;
- 2.5. Суддя (кандидат на посаду судді) умисно або внаслідок недбалості своєчасно не подав декларацію родинних зв'язків або повідомив в ній недостовірні (в тому числі неповні) відомості;
- 2.6. Суддя допускав поведінку, яка призвела до істотних порушень матеріального чи процесуального законодавства, або істотного порушення основоположних прав і свобод, або очевидного та істотного порушення права на справедливий суд або до значного суспільного резонансу при наявності фактів, які свідчать про обгрунтованість сумніву у чесності, неупередженості чи непідкупності судді та невмотивованість таких дій, що негативно впливає на авторитет правосуддя та суспільну довіру до суду;
- 2.7. Суддя без поважних причин допускав судову тяганину, якщо це призвело до порушення розумних строків розгляду справи, внаслідок чого, наприклад, певні учасники справи отримали вигоду чи переваги або зазнали невиправданих втрат, справу було закрито у зв'язку із закінченням строків притягнення до відповідальності, порушники уникнули покарання, захист порушених прав став істотно ускладненим, недоцільним, неможливим тощо;
- 2.8. Суддя (кандидат на посаду судді) несумлінно виконував свої професійні обов'язки, якщо це мало систематичний характер або призвело до істотних негативних наслідків чи заподіяння шкоди авторитету правосуддя;
- 2.9. Суддя ухвалював судові рішення не перебуваючи на робочому місці (під час навчання, перебування на тимчасово окупованій території України або за кордоном);

2.10. Суддя у визначений законом строк не передавав судові рішення для оприлюднення, якщо це було систематично, або мало на меті уникнути проходження контрольних заходів, або приховати рішення від інших учасників справи чи суспільства;

2.11. Суддя (кандидат на посаду судді) втручався, ініціював чи сприяв втручанню у здійснення правосуддя;

2.12. Суддя (кандидат на посаду судді) допустив порушення стандартів незалежності, неупередженості, рівності чи інших вимог професійної етики під час публічної комунікації у ситуаціях, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності;

2.13. Суддя (кандидат на посаду судді) порушив принципи академічної доброчесності.

ПОКАЗНИК 3: ОСОБИСТА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

3.1. Після початку збройної агресії суддя (кандидат на посаду судді) без нагальної потреби відвідував російську федерацію або тимчасово окуповані території України;

3.2. Суддя (кандидат на посаду судді) неодноразово допускав некоректні, неетичні, образливі висловлювання під час спілкування, в тому числі в соціальних мережах;

3.3. Суддя (кандидат на посаду судді) вчиняв дії, які мають ознаки зловживання процесуальними правами в межах судового розгляду;

3.4. Суддя (кандидат на посаду судді) без поважних причин добровільно не виконував взяті ним зобов'язання;

3.5. Суддя (кандидат на посаду судді) був причетний до укладення фіктивного правочину, який був укладений за його ініціативи чи добровільної згоди;

3.6. Суддя (кандидат на посаду судді) добровільно не виконав або створював перешкоди для виконання судового рішення, яке набрало законної сили, в тому числі шляхом вжиття заходів для унеможливлення/ускладнення його виконання;

3.7. Суддя (кандидат на посаду судді) повідомив завідомо недостовірні (в тому числі неповні) відомості або надав підроблені документи з метою уникнення відповідальності, отримання позитивного результату в межах юридичних процедур або відповідаючи на запити журналістів.